

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мистецьких дисциплін

ТЕМА

**Тенденції і перспективи розвитку закладів культури територіальних
громад**

Кваліфікаційна робота

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності

Освітній ступінь: магістр

Кваліфікація: магістр з менеджменту соціокультурної діяльності

Виконав: магістрантка спеціальності
Менеджмент соціокультурної діяльності
67 гр. Федіна Ніна Миколаївна

Науковий керівник: д.е.н., професор
Ладонько Людмила Степанівна

Рецензент: Нестерко Віталій Іванович

Чернігів - 2024

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мистецьких дисциплін
Спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри
д.п.н., професор Тамара СКОРИК
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Федіні Ніні Миколаївні
(прізвище ім'я, по батькові)

Тема роботи: «Тенденції і перспективи розвитку закладів культури територіальних громад»

Затверджена: протокол № 4 від «31» жовтня 2023 р.
на засіданні кафедри мистецьких дисциплін

Термін подання завершеної роботи на кафедру «05» січня 2024 р.

Дата захисту кваліфікаційної роботи «10» січня 2024 р.

Примітка _____

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

<i>№</i>	<i>Етапи та зміст виконання роботи</i>	<i>дата</i>	<i>примітка</i>
1.	Вибір теми і призначення наукового керівника магістерської роботи	30.09.22	Вик.
2.	Затвердження теми магістерської роботи	29.11.22	Вик.
3.	Отримання завдання на проведення наукового дослідження та підготовка календарного плану виконання магістерської роботи, затвердження його керівником	07.12.22	Вик.
4.	Збір та узагальнення зібраного матеріалу за темою дослідження	20.12.22	Вик.
5.	Підготовка першого розділу чорнового варіанту роботи і подання на прочитання науковим керівником. Підготовка статті та тез.	28.12.22	Вик.
6.	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, подання її на друге читання	25.01.23	Вик.
7.	Підготовка другого розділу чорнового варіанту роботи і подання його на прочитання науковим керівником	05.03.23	Вик.
8.	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, подання її на друге читання	15.05.23	Вик.
9.	Підготовка третього розділу чорнового варіанту роботи і подання його на прочитання науковим керівником	15.06.23	Вик.
10	Доопрацювання тексту роботи з урахуванням зауважень наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводились під час переддипломної практики, подання її на друге читання	15.11.23	Вик.
11	Подання магістерської роботи для реєстрації на кафедрі, рецензування та підготовка відгуку науковим керівником	10.12.23	Вик.
10	Попередній захист магістерської роботи на засіданні кафедри, підготовка до захисту на засіданні екзаменаційної комісії	15.12.23	Вик.
11	Публічний захист виконаної кваліфікаційної роботи	10.01.24	Вик.

Науковий керівник: _____
(Підпис)

Ладонько Л.С.
(Ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ..	9
1.1. Роль та функції сільських будинків культури у культурному розвитку територіальної громади.....	9
1.2. Інновації в управлінні закладами культури територіальних громад.....	19
Висновки до 1 розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДИНКУ КУЛЬТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	28
2.1. Аналіз діяльності Линовицького БК	28
2.2. Дослідження загроз та можливостей розвитку Линовицького БК за допомогою методу SWOT-аналізу.....	49
Висновки до 2 розділу.....	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	56
3.1. Організація участі Линовицького Будинку культури у вирішенні соціокультурних проблем територіальної громади.....	56
3.2. Шляхи підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади у сфері надання соціокультурних послуг.....	63
Висновки до 3 розділу.....	68
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна соціально-культурна діяльність за своїм внутрішнім змістом давно перевищила обсяг та рамки колишньої культурно-освітньої роботи. Істотно трансформувалися функції соціокультурного менеджменту, дедалі важливішу роль починають відігравати, поряд із просвітництвом, культурно-творча, рекреаційно-оздоровча, розважальна та соціоінтеграційна функції.

Стан соціокультурної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання на сьогоднішній день визначається особливостями внутрішньополітичного періоду та інтеграцією в глобально-цивілізаційні процеси. Спостерігається орієнтація розвитку соціокультурного простору на цінності заходу, що проявляється в запозиченні деяких ідей та форм роботи в масовій культурі, в превалюванні матеріальних інтересів над ціннісними орієнтирами індивідів, але це зумовлює негативні наслідки для духовного та загальнокультурного рівнів суспільства.

Саме тому дослідження соціокультурної діяльності будинків культури є таким актуальним наразі. Унікальні культурно-дозвілєві установи, що не тільки територіально, а й соціально наближені до суспільного життя, виконують масу специфічних соціокультурних функцій, саме тому варто приділити увагу виявленню більш ефективних засобів удосконалення їх діяльності в контексті сучасних соціокультурних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, присвячених проблематиці діяльності будинків культури, вказує на ґрунтовні наукові праці багатьох вітчизняних дослідників та деякі зарубіжні, серед них Т. Ковальчук, С. Комісарова, Б. Донахью та О. Хабек, Т. Азарова, В. Вдовенко, О. Гур'янова, І. Петрова, О. Довгополова, В. Левченко, Н. Першина, В. Баласанян, О. Богдан, О. Голинська, О. Колесников, А. Крупник, Ю. Шубін тощо. Однак, наразі, бракує досліджень у напрямку пошуку більш ефективних форм організації культурного простору територіальних громад,

оскільки традиційні форми адаптації будинків культури виявились неефективними. Про це свідчить державна статистика: скорочується чисельність закладів культури, зменшується відносна їх доля в бюджеті тощо. Незважаючи на це, в деяких областях України накопичено позитивний досвід роботи центрів місцевої активності соціокультурного спрямування, які працюють в партнерстві з громадськими організаціями, фактично без бюджетної підтримки, гнучко реагуючи на реальні потреби мешканців територіальних громад.

Сьогодні, під час воєнних дій на території України заклади масової культури працюють в обмеженому режимі, але працюють задля позитивних емоцій дітей і дорослих. Намагаються своєю діяльністю полегшити страждання людей, пережити жахіття війни чи окупації, відроджують надію і віру в краще майбутнє та Перемогу.

Об'єктом дослідження є особливості процесу функціонування закладів культури територіальних громад

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи та практичний інструментарій розвитку закладів культури територіальних громад на прикладі Линовицького Будинку культури.

Мета випускної кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні проблем і перспектив розвитку закладів культури територіальних громад та можливості оптимізації їх діяльності задля більш ефективного задоволення культурно-дозвіллевих потреб населення.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних дослідницьких **завдань**:

1) визначити та проаналізувати роль і функції сільських будинків культури у формуванні соціокультурного середовища територіальної громади;

2) дослідити інноваційні методи в управлінні закладами культури територіальних громад;

3) здійснити аналіз культурно-дозвіллевої діяльності будинку культури Линовицької територіальної громади;

4) виявити потенційні можливості будинків культури у вирішенні соціокультурних потреб територіальних громад;

5) розробити практичні рекомендації щодо напрямів розвитку та вдосконалення діяльності закладів культури територіальних громад.

Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: діалектичного, історичного, формально-логічного, порівняльно-правового; аналітико-синтетичного тощо. Зокрема, за допомогою діалектичного та історичного методу досліджено поняття культурно-дозвіллевої діяльності закладів культури. Аналіз функцій сільських будинків культури та інновацій в їх управлінні здійснювався з використанням аналітико-синтетичного та системного методу. Органічне використання спеціальних наукових методів дало змогу реалізувати такі постулати наукового дослідження, як повнота, логічна несуперечливість та об'єктивність.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Випускна кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня магістра є комплексним дослідженням стосовно тенденцій і перспектив розвитку закладів культури територіальних громад. Розкриваючи тему, у роботі обґрунтовано низку наукових положень та висновків, що стосуються вказаної проблеми, зокрема: досліджено поняття та ознаки закладів культури, визначено основні функції які виконують будинки культури сьогодні, зважаючи на важку політичну та економічну ситуацію, у якій опиналася Україна через воєнну агресію росії, розкрито нормативно-правові засади функціонування закладів культури територіальних громад, проаналізовано діяльність Линовицького БК, досліджено загрози та можливості розвитку Линовицького БК за допомогою методу SWOT-аналізу, запропоновано напрями розвитку та вдосконалення закладів культури територіальних громад.

Результати роботи опубліковано у матеріалах конференцій:

1. Федіна Н.М., Ладонько Л.С. Шляхи розвитку закладів культури територіальних громад. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Мистецтво та освіта: новації і перспективи». м. Чернігів, НУЧК (8 грудня 2022 р.). С. 160-162;

2. Федіна Н.М., Ладонько Л.С. Виклики в діяльності закладів культури територіальних громад під час війни в Україні. Матеріали V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів «Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку» (23 листопада 2023 р.), Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2023.

Обсяг і структуру роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та 2 додатків. Загальний обсяг основної частини випускної кваліфікаційної роботи складає 79 сторінок. Список використаних джерел налічує 55 джерел. Робота містить 14 таблиць, 8 рисунків, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ

1.1. Роль та функції сільських будинків культури у культурному розвитку територіальної громади

У сучасному розумінні будинком культури є заклад, який здійснює соціально-культурну, дозвілльєву діяльність, є своєрідним культурним та освітнім центром селища, малого міста чи району та діяльність якого керується органами місцевого самоврядування [1]. У клубному закладі мають бути створені умови для місцевих мешканців з метою ознайомлення їх із сучасними культурними напрямками (концерти, художні виставки, творчі зустрічі, фестивалі, конкурси тощо). Будинки культури, як центри культурно-масової та просвітницької діяльності мають займатись популяризацією різноманітних видів людської діяльності, що сприяє розвитку культури, духовності та творчих здібностей індивідів, а також регіональної культури [12].

В Законі України «Про культуру» вказано, що базова мережа закладів культури становить комплекс закладів культури державної та комунальної форм власності, діяльність яких спрямована на створення умов для забезпечення розвитку творчості людини, професійної художньо-творчої самореалізації [1]:

- 1) особистості та отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва;
- 2) підготовки кадрів у сфері культури;
- 3) збирання, збереження, використання і поширення інформації про матеріальні та духовні культурні цінності, наукові розробки;
- 4) цілісності культурного простору України, доступності національного культурного надбання;
- 5) дотримання прав громадян у сфері культури.

Будинки культури є методичними центрами для підвідомчої мережі, наприклад, сільських клубів, це означає, що обслуговують вони не лише населені пункти за місцем розташування. Діяльність будинків культури має бути зосереджена на організації роботи творчих колективів та забезпеченні соціально-культурних заходів на основі муніципального замовлення.

В Законі України «Про нормативи забезпечення населення клубними закладами» вказано, що на території кожної сільської, селищної, міської ради має функціонувати як мінімум один (базовий) клубний заклад, а кількість місць у ньому визначається відповідно до сумарної чисельності населення всіх населених пунктів, що знаходяться на території ради (ТГ) [2].

Якщо повертатись в аналізі закладів культури до ХХ ст., то можемо стверджувати, що будинки культури в ті часи були основними закладами, що реалізовували державну культурну політику в соціалістичних країнах. Певний час після розпаду Радянського Союзу ця сфера перебувала в умовах глибокої економічної та духовної кризи. Але на сучасному етапі розвитку країни, будинки культури стали складним соціокультурним явищем, значення багатоаспектної діяльності яких зростає кожного дня.

Зміни соціально-культурного простору на початку ХХІ ст. зумовили суттєву переорієнтацію функцій та значення цих закладів для суспільства. З одного боку, сучасні будинки культури не мають можливості надавати деякі нові форми дозвілля та творчого самовираження, але з іншого – вони все ще відіграють провідну роль у соціокультурному житті сільської місцевості, для якої характерним є непрофесійне створення культурних цінностей у межах гуртків та студій, відсутність театрів, художніх галерей, концертних зал тощо. За даними Аналітичного звіту про стан та перспективи розвитку соціокультурної інфраструктури в ОТГ, будинки культури на території сіл, селищ відвідує більшість населення, а духовний зміст заходів, що є традиційними для цих соціально-культурних закладів є досить високим [3].

Б. Донахью та О. Хабек, досліджуючи діяльність будинків культури на теренах пострадянського простору, дійшли висновку, що до основних їх функцій можна віднести:

- організація дозвілля місцевого населення;
- розвиток традиційної культури на певній місцевості;
- організація допомоги місцевим закладам культури й дозвілля;
- розвиток самодіяльної художньої творчості тощо [53].

У дослідженні Інституту соціокультурного менеджменту «Діяльність будинків культури по задоволенню потреб територіальних громад» вчені виділили наступні функції БК [12]:

- 1) організація дозвілєвої діяльності;
- 2) збереження, відродження та розвиток культури;
- 3) спонукання місцевих жителів до творчої самореалізації, спілкування, різноманітних культурних громадських заходів.

Л. В. Нечипоренко виділяє наступні функції клубних закладів, характеристика яких згрупована в таблиці 1.1.

№	Функція клубного закладу	Характеристика функції
1.	Культурно-творча	<p>Ця функція є однією з головних у діяльності соціально-культурних закладів. Це освоєння культурних цінностей, залучення населення в процес їх створення (у формі соціальної, художньої чи технічної творчості).</p> <p>Наприклад, художня самодіяльність, що є одним із напрямів реалізації культурно-творчої функції БК, більш ефективно допомагає духовному розвитку всього населення та особистості окремо шляхом освоєння культурними надбаннями минулого й сучасності, особливо на регіональному рівні.</p> <p>Актуальною у даному плані є спрямування самодіяльної художньої творчості на освоєння певних традицій народної культури, що можна назвати локальними.</p> <p>Суб'єктом діяльності соціальної творчості є соціально-активна, ініціативна, творча особистість, а її процес, спрямований на трансформацію суспільних відносин та соціального буття в умовах соціально-культурних закладів загалом і будинку культури зокрема. Соціальна творчість здатна реально впливати на різноманітні суспільні відносини, думки, емоції, та, як наслідок, настрої, наприклад, надати підтримку екологічній культурі, організувати соціальну допомогу потребуючим</p>

		категоріям населення тощо.
2.	Виховна, освітня	<p>В просторі будинків культури виховання здійснюється більш ефективно, аніж в закладах освіти, оскільки, навіть враховуючи сучасний етап їх розвитку, не кожен навчальний заклад здатен забезпечити опанування людиною необхідних для життя знань, умінь та навичок. В основному, мова йде про побутову кваліфікацію: виконання домашніх занять різної направленості та творчу діяльність у галузі дозвілля (навчання танцям, співу, елементам драматичного мистецтва тощо).</p> <p>Окремої уваги заслуговує галузь навчання, що є формою додаткового компоненту в системі професійної освіти: підвищення кваліфікації, оволодіння навичками роботи комп'ютерної грамотності, вивчення іноземних мов. Все це сприяє набуттю знань, що необхідні людині для повноцінного соціального життя, особистісного та професійного зростання.</p>
3.	Пізнавальна	<p>Функція пізнавальна (гносеологічна) тісно пов'язана з функцією передачі соціального досвіду і у певному сенсі впливає з неї. Культура, концентруючи кращий соціальний досвід безлічі поколінь людей, набуває здатності накопичувати найбагатші знання про світ і тим самим створювати сприятливі можливості для його пізнання та освоєння. Можна стверджувати, що суспільство інтелектуальне настільки, наскільки повно використовує найбагатші знання культурного генофонду людства. Усі типи суспільства, які живуть сьогодні на Землі, суттєво різняться насамперед за цією ознакою.</p>
4.	Адаптивна	<p>Адаптивна (захисна) функція. Культура забезпечує адаптацію людини і суспільства до навколишнього природного середовища, тобто для комфортного проживання людина змушена створювати навколо себе штучне культурне середовище.</p> <p>Адаптивна функція є найважливішою функцією культури, забезпечуючи пристосування людини до довкілля. Відомо, що пристосування живих організмів до свого існування є необхідною умовою їх виживання в процесі еволюції. Їх адаптація відбувається завдяки роботі механізмів природного відбору, спадковості та мінливості, які забезпечують виживання особин, найбільш пристосованих до довкілля, збереження та передачі корисних ознак наступним поколінням. Але відбувається зовсім інакше: людина не пристосовується до середовища проживання, до змін навколишнього середовища, як інші живі організми, а змінює місце існування відповідно до своїх потреб, переробляючи його для себе.</p>
5.	Методична	<p>Методична функція полягає в управлінні виробництвом та маніпуляцією культурно-дозвіллевих послуг, у пошуку методів залучення населення до культурного процесу, у донесенні до населення послуг культури та створенні певних умов, що сприяли б досягненню максимального ефекту від послуги, у підвищенні кваліфікації працівників БК, розвитку їх компетенцій, внутрішнього потенціалу тощо.</p> <p>Специфікою соціально-культурної діяльності на сучасному етапі є те, що виробниками послуг, які надаються в межах БК, є</p>

		<p>водночас і культурно-дозвіллеві спеціалісти (концертмейстер, керівник клубного формування), і населення, що ці послуги отримує.</p> <p>На думку І. І. Петрової, методична функція БК поширюється на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) нормативно-правове й методичне забезпечення діяльності закладу культури; 2) впровадження інноваційних соціальних та культурних технологій, методик, способів соціально-культурної діяльності та популяризація вже відомого досвіду; 3) інформаційне забезпечення працівників сфери культури (підвищення кваліфікаційного персоналу за допомогою ознайомлення з дієвими сучасними технологіями, тренінгами та методиками; вдосконалення організації творчого процесу тощо.
6.	Рекреаційна	<p>Акцент в реалізації рекреаційної функції робиться на відновленні сил, внутрішнього потенціалу людини, особистісних біопсихічних ресурсів, психоемоційному розвантаженню, наданні людині нових емоційних вражень тощо. Реалізована дана функція може бути на матеріалі музичної, хореографічної, фізичної культури, інших видів занять. Саме рекреаційна функція є найпопулярнішою серед населення, але специфіка її організації передбачає застосування модернізованого підходу.</p>
7.	Комунікативна	<p>Комунікативна функція – це задоволення та сприяння розвитку різноманітних культурних потреб за допомогою інформаційно-пізнавального, ціннісного, емоційного, гедоністичного, комунікативного та рекреаційного аспектів. В умовах соціокультурного простору дана функція може бути реалізована відразу на кількох рівнях: локальні культури, національні та релігійні культури, етнокультури, міжособистісні взаємини, культура формальних та неформальних відносин, тощо. Основною метою комунікативної функції в даному випадку є формування діалогу вищевказаних сфер.</p>
8.	Просвітницька	<p>Просвітницька функція передбачає накопичення, зберігання та удосконалення певної інформації щодо культурно-просвітницької діяльності. На сьогоднішній день сфера просвітницької роботи серед різноманітних прошарків населення через безліч об'єктивних та суб'єктивних причин має досить незадовільний стан, що потенційно може призвести до звуження кругозору, примітивізації дозвілля, знизити рівень інтелектуальної культури та можливостей для духовного розвитку населення тощо. Передусім метою просвітництва є навчання людини самостійно мислити, доповнювати власні знання та аналізувати їх. Отже, метою даної функції є формування інтелектуальних якостей, що стимулювали б до самоосвіти, набуття й удосконалення певної системи знань тощо.</p> <p>Специфікою просвітницької функції в діяльності БК є те, що вона:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) не є пов'язаною з регламентом закладів освіти, а ініційована безпосередньо індивідами; 2) задовільняє досить широке коло інтересів дозвілля у різних вікових та соціальних категорій;

		<p>3) освоює, залучає, вдосконалює та трансформує різноманітні засоби, форми й методи набуття знань, умінь та навичок;</p> <p>4) розширює та поглиблює знання, інформацію, які люди отримують з різноманітних джерел (навчальні заклади, спеціалізована література, мережа Інтернет тощо).</p>
9.	Компенсаторно-релаксаційна	<p>Аналізуючи компенсаторно-релаксаційну функцію культурної спадщини, варто звернути увагу на глибокий вплив культури минулого на загальний настрій, самопочуття та світовідчуття людини, розкриття її творчого обдарування, можливу зміну особистісних уподобань, особистісної домінанти, що визначається зміною навколишнього мікросередовища, віку, освіти, сімейного стану, зміни у виконанні нею різних соціальних ролей. Звернення людини до обраних фрагментів культурної спадщини з компенсаторною метою нерідко веде до реалізації функції релаксації. Дослідження впливу культурної спадщини на особистість з метою релаксації часто будується винятково з урахуванням біологічного редукціонізму, тобто в першу чергу беруться за увагу біологічні, конституціональні основи особистості: рівень та межі емоційності, темпераменту тощо. Такий підхід дозволяє встановити змістовні, а не лише формально-психологічні тенденції у процесі релаксації.</p>

Джерело: згруповано автором на основі [18, с. 175-184]:

Отже, на сучасному етапі розвитку будинків культури, неабияке значення мають функції, пов'язані з потребами громади. Проаналізувавши дослідження таких вітчизняних вчених, як Т. Ковальчук та С. Комісарова [22, с. 90], а також нормативно-правову базу в сфері культури, нами були сформовані найголовніші функції, які виконують будинки культури сьогодні, зважаючи на тяжку політичну та економічну ситуацію, у якій опинилася Україна через воєнну агресію росії. Серед них:

- 1) розвиток та збереження традиційної національної культури шляхом задоволення культурних потреб населення;
- 2) організація, виділення, збереження видів та жанрів самодіяльної художньої творчості;
- 3) стимулювання та підтримка соціально-культурної активності населення, їх творчих ініціатив;

- 4) організація дозвілля для різних категорій громадян (поділ за віком, інтересами, соціальними групами тощо);
- 5) методичне та практичне забезпечення закладів культури;
- 6) пошук, розвиток, вдосконалення та впровадження нових видів і форм діяльності;
- 7) підвищення якості тих соціокультурних послуг, що вже надаються населенню;
- 8) підвищення кваліфікації персоналу клубних закладів (лекції, семінари-практикуми, методична допомога);
- 9) вдосконалення роботи клубних формувань закладів культури;
- 10) координування діяльності закладів культури в системі «область - місто (район);
- 11) позастаніонарне культурне обслуговування мешканців ОТГ, сіл тощо;
- 12) об'єднання та організація населення громади для допомоги військовим, ВПО та людям які постраждали від воєнних дій;
- 13) організація концертів, благодійних ярмарків, виставок, інших заходів для підтримки наших захисників;
- 14) волонтерство (наприклад, плетення сіток для військових);
- 15) організація зустрічей з психологами або консультантами для учасників війни, членів їх сімей та всієї громади з метою надання психологічної підтримки та порад;
- 16) проведення лекцій, семінарів чи обговорень на тему психологічної стійкості, прав та можливостей під час воєнного стану;
- 17) організація групових або індивідуальних сесій застосування мистецтва як методу відновлення та зняття стресу.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що на сьогоднішній день будинки культури працюють, виконуючи основні функції щодо: задоволення соціальних та культурних потреб громади, збереження й розвиток традиційної народної культури, підтримку аматорства в сфері

художньої творчості, ініціювання самодіяльності і соціальної активності місцевого населення, організацію дозвілля та відпочинку з врахуванням інтересів і потреб різних соціальних верств населення, є центром волонтерської допомоги та місцем соціально-психологічної допомоги мешканцям громади під час військової агресії росії [29].

Щодо статутних видів діяльності, будинків культури, можна виділити наступні [35]:

- культурно-масова, театральна-видовищна, розважально-пізнавальна, дозвіллева, просвітницька робота з місцевим населенням;
- розвиток інтелектуально-освітньої діяльності;
- запровадження лекторіїв, аматорських об'єднань та клубів, що є самоокупними;
- впровадження художньо-оздоблювальних видів діяльності на договірних умовах;
- організація драматичних, музичних, естрадних, лялькових колективів і театрів, а також ансамблів, студій образотворчого та прикладного мистецтва, колективів народної й технічної творчості тощо;
- робота спортивних клубів і секцій, груп туризму та здоров'я, спортивних змагань, фізкультурно-масових заходів;
- проведення фестивалів, конкурсів, свят, дискотек та інших форм культурно-дозвіллевої діяльності;
- відродження та пропагування історико-культурного спадку місцевого значення;
- посилення роботи громадянсько-патріотичного спрямування, проведення заходів, які пропагують культурний спадок та національну культуру.

Організаційні можливості клубних закладів є досить суттєвими, як для клубних закладів загалом, так і для будинків культури, зокрема. Так, головними завданнями клубного закладу, визначеними «Положенням про клубний заклад державної та комунальної форм власності в Україні» [33]: є:

Забезпечення культурно-мистецькою та освітньою діяльністю. Клубний заклад повинен організовувати та проводити культурні та мистецькі заходи, виставки, концерти, лекції, майстер-класи та інші події для задоволення культурних та освітніх потреб громади.

Розвиток культурних цінностей. Заклад має сприяти збереженню та розвитку культурних цінностей, включаючи національну спадщину, традиції, мистецтво та культурну спадщину громади.

Сприяння соціальній інтеграції. Клубний заклад може створювати умови для соціальної інтеграції різних груп населення, включаючи дітей, молодь, людей похилого віку та осіб з особливими потребами.

Підтримка та розвиток творчих обдарувань. Клубний заклад повинен сприяти розвитку творчих обдарувань, створюючи умови для самореалізації митців та аматорів у різних сферах мистецтва та культури.

Організація дозвілля та відпочинку. Клубний заклад може надавати можливості для активного та культурного відпочинку громадян, включаючи спортивні заходи, туристичні походи, вечори розваг та інше.

Робота з молоддю. Заклад повинен сприяти розвитку молоді, створюючи умови для їхньої самореалізації, освіти та розвитку творчих здібностей.

Популяризація культурних заходів. Клубний заклад має активно популяризувати свої заходи серед громадян та привертати глядачів, слухачів та учасників.

Робота з громадськістю. Забезпечення взаємодії з громадою та врахування її потреб та інтересів у проведенні культурних та соціокультурних заходів.

Співпраця з іншими культурними установами та організаціями: Розвиток партнерств та співпраці з іншими культурними закладами та організаціями з метою обміну досвідом та ресурсами. Дослідник у сфері соціокультурної та дозвіллевої діяльності Кравчук В. С. виділив такі пріоритетні соціально-культурні завдання сучасних БК [23] :

- 1) підвищення соціальної адаптованості різноманітних груп населення до дозвіллевої сфери;
- 2) розуміння соціальних моделей дозвіллевої поведінки, які мають на меті моральний розвиток та реалізацію соціально-культурної активності населення;
- 3) пропаганда здорового способу життя та гуманізація навколишнього соціально-культурного середовища;
- 4) задоволення потреб у формуванні масових дозвіллевих заходів для різноманітних груп населення з метою сприяння їхньому соціальному та культурному розвитку;
- 5) реалізація культурного та соціального потенціалу будинків культури щодо вирішення проблем соціально-незахищених верств населення шляхом різноманітних рекреаційних та культурно-дозвіллевих програм.

Опрацьовуючи літературу із даної тематики та, зважаючи на зміну соціально-економічних, культурних, демографічних факторів, що зараз особливо гостро впливають на середовище функціонування клубних заходів, наведені завдання потрібно доповнити наступними:

- патріотичне виховання. Залучення молоді до патріотичних заходів, військово-патріотичних таборів, відзначення важливих історичних подій та особистостей, які мали велике значення для країни.
- заохочення дослідницької роботи, стимулювання дослідницьких проектів з історії місцевості, її культурних та національних традицій, зокрема створення шкільних або громадських проектів.
- збереження культурної спадщини, реконструкція та реставрація пам'яток культури, проведення заходів для збереження фольклору, народної музики, танців та ремесел.
- освітні програми та заходи, організація музейних екскурсій, майстер-класів з ремесел для дітей і молоді.

– вивчення історії, проведення лекцій, виставок та конференцій щодо важливих історичних подій та постатей, які вплинули на розвиток культури та ідентичності громади.

Отже, можемо зробити висновок, що соціально-культурна діяльність має на меті забезпечення та реалізацію конституційного права громадян на відпочинок, участь у культурному житті, безперешкодний доступ до культурних цінностей та свободи творчості. Метою діяльності БК є здійснення культурної роботи в сфері традиційної народної творчості, аматорського мистецтва, культурно-дозвіллевої та рекреаційної діяльності. Будинок культури на сьогоднішній день є центром дозвілля різних категорій громадян, за умови якісної та професійної організації, БК урізноманітнює і духовно насичує соціокультурний простір, виконуючи свої різноманітні функції щодо реалізації рекреаційних, комунікативних, просвітницьких, освітніх, культурно-творчих, виховних, пізнавальних, розважальних, методичних та компенсаторно-релаксаційних потреб населення, пропонуючи жителям громади, району тощо, різні форми і види дозвіллевих програм, відповідно до вікового, професійного й соціального різноманіття учасників.

1.2. Інновації в управлінні закладами культури територіальних громад

Сучасна соціально-культурна діяльність розвиває нові напрямки та форми роботи, проте слід підкреслити, що всі інновації тією чи іншою мірою спираються на вже існуючий досвід роботи, на виховний потенціал даної сфери діяльності та на перспективи, яких можна досягти, розвиваючи дозвіллеву сферу у територіальних громадах.

Водночас потрібно констатувати, що головною проблемою розвитку клубної справи сьогодні є не стільки кількісні показники, скільки якісні: йдеться про невідповідність реальної практики установ культури щодо культурних запитів населення. Це відбувається, загалом, через ряд причин:

По-перше, проблеми з кадровим ресурсом: нестача кваліфікованих фахівців. На сьогоднішній день професійний рівень спеціалістів в закладах культури територіальних громад незрівнянно відстає від рівня сучасних технологій культурно-дозвільної діяльності.

З закладів культури клубного типу відбувається відтік фахівців, які мають вищу та середню професійну освіту. Крім того, спостерігається тенденція старіння кадрів, що підтверджується зростанням кількості працівників віком від 50 років та зменшенням кількості працівників до 30 років [24].

По-друге, слабка матеріально-технічна база. Власна ресурсна база закладів культури ТГ в більшості випадків є недостатньою для надання населенню якісних культурних послуг. Це особливо актуально для слабо фінансованих сільських поселень. Ряд клубних установ потребує капітального ремонту, а деякі взагалі знаходяться в аварійному стані. Навіть ті будівлі, які перебувають у задовільному стані, вимагають ґрунтового технічного переоснащення. Застаріле обладнання, необхідність повсюдного підключення до інтернету, недостатня комп'ютеризація – ось далеко не весь перелік факторів, що стримують розвиток сучасних форм діяльності клубних установ в територіальних громадах.

По-третє, негативні зміни у структурі та змісті культурних практик. З початку 1990-х років у діяльності роботи клубних установ став переважати розважальний компонент, тоді як *культурно-освітній напрямок практично зник*. Це призвело до спрощеного сприйняття дозвілля населенням, звело до мінімуму діяльність закладів культури клубного типу з інтелектуальної складової в роботі гуртків, студій, аматорських об'єднань, курсів, клубів за інтересами та інших форм клубної роботи. Водночас клуб знову має стати місцем, де люди мають можливість самовираження та співтворчості, розвивають пізнавальні та інтелектуальні здібності, художні вміння та навички у всьому різноманітті дозвіллевих пропозицій [23].

По-четверте, збіднення жанрової пропозиції для організації різноманітних клубних формувань. Повсюдно спостерігається тенденція розвитку таких видів аматорської художньої творчості, як хореографічне, вокальне та декоративне мистецтво. У той же час дуже мало інструментальних оркестрів та ансамблів, студій образотворчого мистецтва, кіно- та фотоаматорів, а також технічної творчості [25].

По-п'яте, недостатнє залучення до культурно-дозвільної діяльності населення працездатного віку. Одночасно з активним залученням до роботи клубних установ дітей та літніх людей з поля зору випала значна частина дорослого населення працездатного віку, зокрема молоді. Можна констатувати втрату інтересу до клубних форм роботи в інтелектуально зрілої частини працездатного населення.

Перелік негативних факторів можна продовжити і надалі, посиляючись на відсутність сучасних технологій культурно-дозвільної діяльності в ОТГ, низьку конкурентоспроможність муніципальних клубних установ порівняно з недержавними дозвільними розважальними установами, слабкість нормативної бази організації культурно-дозвільної справи тощо [22].

Говорячи про проблеми у розвитку клубних установ, не можна оминати стороною інноваційний досвід, наявний у культурно-дозвільній сфері територіальної громади.

Реалізація адміністративно-територіальної реформи ставить нове та цікаве завдання перед закладами освіти – підготовку кадрів, що спроможні для роботи в громадах. Коледжі, вищі навчальні заклади та самі громади зацікавлені в опрацюванні умов кадрової підтримки культурної галузі молодими фахівцями.

З однієї сторони, надзвичайного значення набуває підготовка робочих місць в територіальній громаді. З іншої – безперервне навчання фахівців сфери культури. Лише тісна співпраця навчальних закладів та територіальних громад спроможна значно підвищити професійність кадрів

громад в організаційно-управлінських технологіях сфери культури та сформувати ініціативний кадровий потенціал.

Для реалізації такої взаємодії, в деяких областях України освітні заклади заключають меморандуми про співпрацю з територіальними громадами, щоб їхні студенти, а в майбутньому – випускники, мали змогу безперешкодно проходити практику в закладах культури територіальних громадах, вивчати культурну сферу в них, розробляти та реалізовувати проєкти ініціативними групами тощо [28].

Як було зазначено вище, основою для інноваційних форм діяльності є традиційні. Оскільки заклади культури мають задовольняти потреби населення всіх вікових груп, інноваційна діяльність спрямована на трансформацію тих заходів, що люди звикли бачити в своїх закладах культури (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Традиційні форми діяльності закладів культури

Індивідуальні	Групові			Колективні
	<i>Дозвілєво-розважальні</i>	<i>Інформаційно-просвітницькі</i>	<i>Клубні формування</i>	
Заняття в: секціях; гуртках; творчих колективах; студіях тощо.	<i>Вечори:</i> вечір-кафе, вечір-спогадів, вечір-зустріч тощо. <i>Ігрові програми:</i> конкурси, театралізовані, сюжетні тощо.	Виставки та екскурсії, круглі столи, тематичні програми, тренінги та семінари, майстер-класи тощо.	Аматорські об'єднання, клуби за інтересами, гуртки.	Фестивалі, свята, обрядові заходи тощо.

Джерело: розроблено автором на основі [43]

Інноваційність в даному випадку залежить від того, які способи, методи чи прийоми використовують працівники закладів культури при підготовці вищевказаних заходів. Наприклад, будь-який концерт можна перетворити в шоу, екскурсію зробити інтерактивною або квестом тощо.

Для збереження фольклорних жанрів працівники будинків культури, музеїв, бібліотек інколи впроваджують нестандартні підходи із залученням

самих глядачів до дійства, це, передусім, стосується народних свят, весіль. Також, для популяризації фольклору, в справжні обряди залучають аутентичні колективи, це робиться з метою розширення кола мимовільних слухачів та глядачів, щоб ті запам'ятовувати традиції свого краю.

Все більшої популярності в практиці роботи культурних закладів територіальних громад набувають такі новітні явища як квести, флешмоби, вебінари, тімбілдінги, батли. По-перше, громаді цікаві такі новинки, по-друге, вони залучають населення саме до інтелектуальної діяльності, що стало не так популярно останнім часом в культурно-дозвілєвій сфері.

Все більшої популярності для розвитку громади набуває сфера культурного туризму, адже він сприяє підвищенню рівня комунікації між різними поколіннями на побутовому рівні.

Підкреслюючи соціальну значущість культурного туризму, можна виділити ряд найважливіших його функцій:

- зміцнення стабільності суспільства,
- консолідація взаємовідносин,
- формування світогляду підростаючого покоління,
- забезпечення наступності поколінь по способу життя і сценаріями

групової поведінки [35].

Вітчизняні та зарубіжні дослідники відмічають, що необхідною умовою для туристів і мешканців громади є можливість пізнавати культуру регіону в її різних проявах, отримання унікального культурного досвіду, і, як наслідок, незабутнє враження від поїздки. Провідником туристичної культури є об'єкти матеріальної і нематеріальної культурної спадщини території. Кожен з жанрових напрямків елементів нематеріальної культурної спадщини успішно використовується не лише у форматі культурно-пізнавального або етнографічного, але і у рамках інших видів туризму.

Серед інноваційних форм культурно-дозвілєвої діяльності у сфері використання нематеріальної культурної спадщини, до яких можна залучити Будинки культури територіальних громад виділимо:

- культурно-історичні заходи – відвідування пам'ятних місць, що пов'язані з різними подіями, демонстрація предметів побуту, обрядів, ремесел; навчання, майстер-класи з місцевих ремесел, танців, пісень;
- розважально-святкові заходи – проведення фестивалів, свят на основі обрядів календарного циклу, місцевих народних свят, демонстрація та озвучення місцевих легенд та вірувань; проведення весільних обрядів з використанням елементів місцевої культури (костюми, музика, пісні, ігри); ознайомлення з місцевою кухнею, майстер-класи з приготування місцевих страв і напоїв;
- військово-історичні заходи – проведення фестивалів, військових реконструкцій, квестів на основі літературних творів, легенд, історичних хронік та інших об'єктів нематеріальної спадщини. Наразі даний напрям дуже актуальний, в клубних закладах місцеві жителі плетуть сітки для військових, збирають гуманітарну допомогу тощо;
- культурний туризм за різними напрямками (екологічний – ознайомлення з особливостями флори і фауни певного регіону; сільський – заняття місцевими промислами як форма занурення в сільський спосіб життя (сінокіс, бджолярство, бортництво, риболовля, полювання); лікувальний – ознайомлення з традиціями траволікування, лікування бджолами (апітерапія) тощо; активний – організація активних квестів за мотивами об'єктів нематеріальної культурної спадщини [35].

Також однією з форм відтворення й репрезентації сучасної форми нематеріальної культурної спадщини територіальної громади, з метою збільшення зацікавлених осіб у знайомстві з культурним надбанням певного регіону та розширення його туристичних можливостей може стати віртуальний музей чи віртуальна виставка. Завдяки даним інноваціям не тільки мешканці територіальних громад, а всі бажаючі можуть долучитися до вивчення культурної спадщини будь-якого українського регіону чи міста. Інноваційні форми діяльності закладів культури територіальних громад згруповано в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Інноваційні форми діяльності закладів культури територіальних громад

№	Інноваційна форма діяльності закладів культури	Характеристика
1.	Інтелектуально-розважальні заходи	Організація та проведення квестів, флешмобів, вебінарів, тимблдінгів, батлів. Сучасній громаді цікаві такі новинки, вони залучають населення саме до інтелектуальної діяльності.
2.	Культурно-історичні заходи	Організація відвідування пам'ятних місць, що пов'язані з різними подіями, демонстрація предметів побуту, обрядів, ремесел; навчання, майстер-класи з місцевих ремесел, танців, пісень.
3	Розважально-святкові заходи	Проведення фестивалів, свят на основі обрядів календарного циклу, місцевих народних свят, демонстрація та озвучення місцевих легенд та вірувань; проведення весільних обрядів з використанням елементів місцевої культури (костюми, музика, пісні, ігри); ознайомлення з місцевою кухнею, майстер-класи з приготування місцевих страв і напоїв.
4.	Військово-історичні заходи	Проведення фестивалів, військових реконструкцій, квестів на основі літературних творів, легенд, історичних хронік та інших об'єктів нематеріальної спадщини; волонтерство та підтримка ЗСУ: плетіння маскувальних сіток для військових, збір і комплектація гуманітарної допомоги, організація культурно-мистецьких заходів на благодійній основі тощо;
5.	Культурний туризм за різними спрямуваннями	Екологічний – ознайомлення з особливостями флори і фауни певного регіону; сільський – ознайомлення з місцевими промислами як форма занурення в сільський спосіб життя (сінокіс, бджолярство, бортництво, риболовля, полювання); лікувальний – ознайомлення з традиціями траволікування, лікування бджолами (апітерапія) тощо; активний – організація активних квестів за мотивами об'єктів нематеріальної культурної спадщини регіону тощо.
6.	Віртуальний музей	Віртуальний музей це онлайн-ресурс, який дозволяє користувачам відвідати музейні експозиції та виставки через Інтернет. Це інтерактивний формат, який може включати в себе відеоекскурсії, віртуальні тури, аудіогіди, 360-градусні зображення об'єктів та інші інтерактивні можливості. Віртуальні музеї можуть бути створені для різних тематик та об'єктів, від історичних до мистецьких чи наукових колекцій. Їх мета полягає в тому, щоб забезпечити доступ до культурних та історичних цінностей широкій аудиторії через Інтернет.

7.	Віртуальна виставка	<p>Віртуальна виставка це виставковий проєкт, доступний онлайн, який дозволяє переглядати твори мистецтва, фотографії, артефакти чи будь-які інші об'єкти культурної спадщини через веб-сайт або віртуальну платформу. Це інтерактивний формат, де ви можете переглядати виставку, переміщатися між об'єктами, читати інформацію про твори або предмети, слухати аудіогіди, а також отримувати додаткову освітню інформацію.</p> <p>Віртуальні виставки створюються для різних тематик та галузей: від мистецтва до історії, від природничих наук до культурної спадщини. Це інноваційний спосіб представлення виставкових робіт або об'єктів та робить доступними величезну кількість виставкових експонатів для глобальної аудиторії.</p>
8.	Патріотичне волонтерство	<p>Залучення жителів громади до волонтерської діяльності в рамках підтримки військових, учасників АТО, родин загиблих, а також участь у благодійних заходах для воїнів та їхніх родин.</p>
9.	Співпраця з ветеранськими організаціями	<p>Залучення військових або ветеранів до лекцій, дискусій, організація зустрічей, де вони можуть розповісти про свої досвід та важливі історичні події.</p>

Джерело: розроблено автором на основі опрацювання [19; 20; 22; 27; 31; 34; 37].

Отже, інновації в управлінні закладами культури територіальних громад можуть будуватися як на традиційних формах роботи, так і на реалізації нових проєктів та ідей. При вдосконаленні традиційних форм роботи інноваційність залежатиме від способів, методів та прийомів, що працівники БК будуть застосовувати при підготовці.

Висновки до розділу 1

У процесі аналізу наукових досліджень з проблеми розвитку культурно-дозвіллевої діяльності закладів культури територіальної громади було висвітлено сутність, роль та функції сільських будинків культури, охарактеризовано інновації в управлінні закладами культури ТГ.

Відповідно до цього:

1. Визначено, що будинок культури – це заклад, який реалізовує соціально-культурну та дозвіллеву діяльність, є своєрідним освітнім центром селища, та діяльність якого керується органами місцевого самоврядування.

2. Проаналізовано основні функції будинків культури ТГ: культурно творчу, виховну, освітню, пізнавальну, адаптивну, методичну, рекреаційну, комунікативну, просвітницьку та компенсаторно-релаксаційну.

Визначено, що на сьогоднішній день будинки культури працюють, виконуючи основні функції щодо задоволення соціальних та культурних потреб громади, збереження й розвиток традиційної народної культури, підтримку аматорства в сфері художньої творчості, ініціювання самодіяльності і соціальної активності місцевого населення, організацію дозвілля та відпочинку з врахуванням інтересів і потреб різних соціальних верств населення, є центром волонтерської допомоги та місцем соціально-психологічної допомоги мешканцям громади під час військової агресії росії.

3. Серед інноваційних форм культурно-дозвіллевої діяльності, до яких можна залучити Будинки культури територіальних громад виділено такі заходи: інтелектуально-розважальні, культурно-історичні, розважально-святкові, військово-історичні, культурний туризм за різними спрямуваннями, віртуальний музей, віртуальна виставка, патріотичне волонтерство та співпрацю з ветеранськими організаціями.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДИНКУ КУЛЬТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Аналіз діяльності Линовицького БК

Аналіз діяльності будинку культури територіальної громади може бути корисним для оцінки ефективності та визначення напрямків подальшого його розвитку. Для дослідження діяльності Линовицького БК нами був розроблений план аналізу:

1. Збір загальної інформації про заклад: отримання статистичних даних про кількість відвідувачів будинку культури; збір фінансових даних щодо бюджету та витрат на проведення культурних подій; оцінка стану будівлі та інфраструктури.

2. Оцінка програм та заходів:

а) аналіз популярних програм та подій, які організовує будинок культури.

б) оцінка відвідуваності та впливу на громаду.

3. Оцінка ресурсів та персоналу:

а) оцінка кількості та кваліфікації персоналу.

б) аналіз наявності необхідних ресурсів (технічне обладнання, інструменти, матеріали).

4. Аналіз місця в громаді:

а) Оцінка ролі та місця будинку культури у соціокультурному житті територіальної громади.

5. Споживачі послуг: Аналіз різних груп споживачів, включаючи дітей, молодь, дорослих та літніх громадян, та їхні потреби.

6. Розробка рекомендацій: вивчення результатів аналізу та розробка рекомендацій для подальшого розвитку та покращення діяльності будинку культури.

Цей аналіз спрямований на допомогу керівництву будинку культури ліпше зрозуміти, як вони можуть відповідати культурним потребам громади та ефективно розвивати свою діяльність.

Линовицький будинок культури належить до Линовицької територіальної громади, побудований він в 1927 році. Площа закладу – 261 м². Будинок культури налічує 250 місць, працює в ньому 4 особи.

Для кращого розуміння фінансових можливостей функціонування та розвитку Будинку Культури (БК) розглянемо розподіл бюджету громади на 2018-2021 рр. (Додаток А). Витратна частина бюджету Линовицької територіальної громади переважно соціальна. Найбільша стаття видатків – середня освіта, причому дана стаття постійно зростає – від 22% в 2018 році, до 32% – 33% в 2019 та 2020 році до 48% в 2021 році. Така ж тенденція збереглася і у 2022-2023 рр. Крім цього, територіальна громада своїм коштом фінансує витрати на дитячі садочки, що складає біля 10% бюджетних витрат. Тобто значні зміни в фінансуванні галузі відбулися після збільшення громади – доти витрати виглядали помірними. Нинішня ситуація незвична для територіальної громади, що вимагає перегляду та реструктуризації освітньої мережі.

На другому місці – видатки на утримання органів місцевого самоврядування, або ж адміністративні витрати. Їхня частка у витратній частині бюджету має тенденцію до зменшення. Тобто після кількох років росту частка адміністративних видатків майже повернулася до рівня 2018 року та відповідає рекомендованим Мінрегіонам показникам.

Гарною тенденцією для жителів громади є значний ріст видатків, що спрямовуються на соціальний захист населення. Так, з 1% в 2018 р. вони зросли до майже 11% в 2021 р. Видатки на культуру (витрати на підтримку музичних колективів та ансамблів, мистецькі заходи, спортивні культурно-масові заходи) за роки створення територіальної громади майже не змінилися і є надзвичайно низькими, їх розмір за аналізований період коливається в межах 3,3% – 3,7% (рис.2.1).

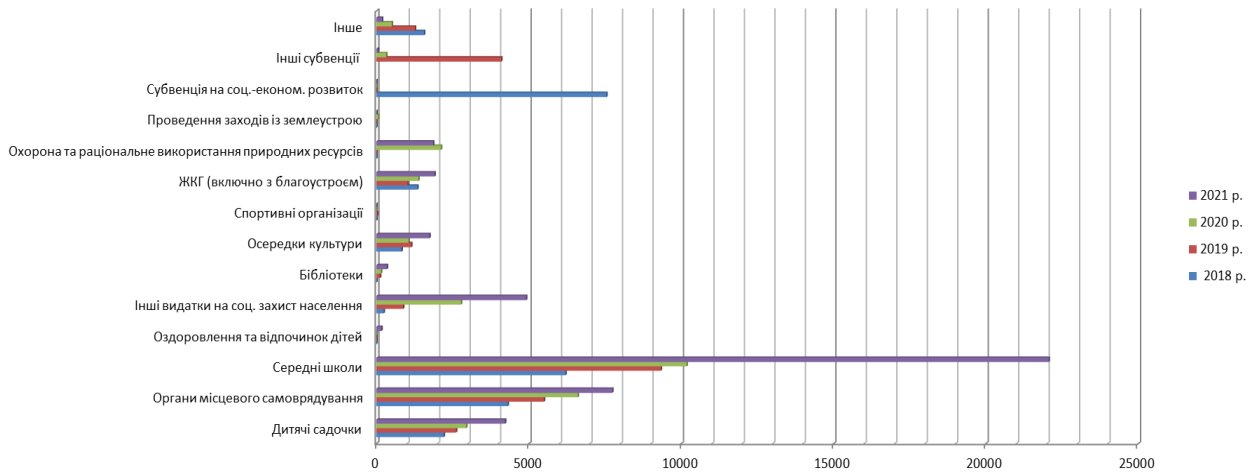

Рис. 2.1. Видаткова частина бюджету Линовицької територіальної громади

Незважаючи на постійне недофінансування в БК постійно проводиться робота із організації культурного обслуговування жителів територіальної громади, створюються умови для реалізації творчого потенціалу різних верств населення, духовного та культурного становлення населення засобами культурно-просвітницької роботи, забезпечуються культурно-дозвілліве потреби місцевих жителів. Також діяльність БК направлена на відродження, збереження і розвиток культурної спадщини та національних традицій територіальної громади, на розвиток аматорського народного мистецтва та творчості.

Линовицький селищний будинок культури знаходиться в старому приміщенні, виключенням є Линовицька селищна бібліотека, яка розташована в приміщенні Линовицького ліцею. Це рішення було прийнято головою селищної ради у вересні 2009 року. Наразі в приміщенні бібліотеки немає ні архівного приміщення, ні читацького залу, ні укриття. Саме ж приміщення селищної бібліотеки належить селищній раді.

За результатами проведеного аналізу кількості відвідувачів будинку культури в 2020 – 2023 роках можна зробити наступні висновки:

1. З початком пандемії у березні 2020 року доступ до культурних установ став обмеженим – усі заклади культури закрилися, а масові заходи скасували або перенесли. Тож, протягом 2020 року будинок культури майже

не працював, оскільки діяли пандемічні обмеження.. Однак у цей час виросла кількість відвідувачів бібліотеки, було проведено 9 концертів аматорських колективів та 11 культурно-освітніх заходів для різних категорій відвідувачів представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз культурно-масових заходів Линовицького БК в 2020 році

	Кількість заходів, од	Кількість відвідувачів, осіб	З них			
			діти	особи з інвалідністю	пенсіонери	жінки
виставки творів мистецтва	5	650	200	10	287	153
вистави та концерти аматорських колективів	9	393	123	6	134	190
вистави та концерти професійних колективів	-	-	-	-	-	-
інші культурно-освітні та розважальні заходи	11	384	249	8	59	68
суспільно-політичні та інші заходи	3	99	5	-	18	76

2. Але після цього в Україні було щонайменше два локдауни – взимку 2021 та навесні 2021, коли заклади культури були закритими, а масові заходи не проводилися. Станом на 2 грудня 2021 у "червоній" зоні перебувало 18 областей України, серед яких і Чернігівська область. Однак, у 2021 році за вимоги дотримання карантинних обмежень силами співробітників БК було проведено 37 культурних заходів (концерти аматорських колективів), 22

суспільно-політичні заходи, 17 культурно-освітніх заходів. Загалом, після 2020 року кількість відвідувачів зросла дещо зросла, жителі громади активізувались, почали проводити своє дозвілля більш активно, про що засвідчують дані таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз культурно-масових заходів Линовицького БК в 2021 році

	Кількість заходів, одиниць	Кількість відвідувачів, осіб	З них			
			діти	особи з інвалідністю	пенсіонери	жінки
виставки творів мистецтва	8	809	205	5	103	238
вистави та концерти аматорських колективів	37	2523	757	67	575	731
вистави та концерти професійних колективів	1	48	35	1	1	10
інші культурно-освітні та розважальні заходи	17	1472	792	10	179	453
суспільно-політичні та інші заходи	22	1658	663	47	346	474

3. У 2022 році БК не працював з 24.02 по 1.06 (виключення склало плетіння маскувальних сіток, але в час активних бойових дій кількість волонтерів не підраховувалась). Після того, як БК відновив свою діяльність, кількість відвідувачів поступово зростала, але все-рівно, показників минулих років не досягла. Серед основних причин такого становища можуть бути зменшення доходів жителів територіальної громади, зміна у практиках проведення вільного часу під час воєнного стану довготривалих повітряних тривог, відсутність у БК належно об'єднаного укриття, що призводить до фізичного закриття установи під час тривоги.

4. У 2023 році діяльність будинку культури дещо активізувалась. Кількість відвідувачів за 2023 рік була підрахована за 11 місяців, однак можемо констатувати значне збільшення їх кількості, що говорить про потребу мешканців у культурно-соціальній взаємодії.

Статистичні дані про кількість відвідувачів будинку культури протягом 2022 – 2023 років наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Кількість відвідувачів Линовицького БК в 2020 – 2023 рр.

Місяць	Кількість відвідувачів в 2020 році	Кількість відвідувачів в 2021 році	Кількість відвідувачів в 2022 році	Кількість відвідувачів в 2023 році
Січень	275	411	364	157
Лютий	215	408	107	81
Березень	31	361	-	58
Квітень	42	358	-	46
Травень	64	493	-	109
Червень	68	312	89	125
Липень	120	525	76	103
Серпень	174	729	82	271
Вересень	101	397	145	249
Жовтень	187	518	107	82
Листопад	114	546	47	174
Грудень	195	943	85	-
Разом	1586	5692	1102	1455

Отримані кількісні показники свідчать про скорочення кількості відвідувачів БК, головною причиною цього є повномасштабне вторгнення росії та територію України.

Зважаючи на нові реалії воєнного стану, працівники закладу культури в Линовицькій територіальній громаді мають трансформувати свою діяльність так, щоб була можливість зберегти найцінніше – людське життя. Тобто, головною вимогою до роботи закладів культури є наявність бомбосховища або найпростішого укриття, відповідно, кількість відвідувачів таких закладів не може перевищувати кількість місць в ньому. Звідси висновок, що можливості закладів культури наразі дуже обмежені, оскільки дана сфера завжди була дотаційною.

Наступним кроком аналітичного дослідження діяльності установи став аналіз фінансових даних щодо бюджету та витрат на проведення культурних

подій в Линовицькому будинку культури за останні два роки. Кількісні дані наведені в Таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових даних щодо бюджету та витрат на проведення культурних подій в Линовицькому БК за 2022 – 2023 рр.

Фактичні витрати на культурні події	2022 рік (грн.)	2023 рік (грн.)
Загальний бюджет	21000	14000
Концерти і вистави	4800	2250
Майстер-класи та курси	2870	2500
Виставки мистецтва	1500	2100
Літературні заходи	850	650
Дитячі заходи	5400	4280
Інші події	5580	2220

Зазначені фінансові показники вказують на значне скорочення фінансування Линовицького БК на всі культурні події. Це може бути пов'язано з розподілом коштів на першочергові потреби (заробітна плата фахівців, оплата комунальних витрат, ремонт тощо).

Для оцінки стану будівлі та інфраструктури Линовицького будинку культури ми використали наступні критерії та оцінювальні параметри:

1. Структурний стан будівлі;
2. Стан внутрішньої інфраструктури;
3. Безпека та доступність;
4. Стан меблів та обладнання;
5. Зовнішній вигляд та ландшафтний дизайн;
6. Технічний стан обладнання для проведення культурних заходів;
7. Відповідність потребам та запитам громади;
8. Вартість ремонтів та покращень;

9. Доступність фінансових ресурсів для покращень.

Отримані дані згруповані в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінка стану будівлі та інфраструктури Линовицького БК

Критерії та оцінювальні параметри	Результати оцінки
Структурний стан будівлі <i>Параметри оцінки: Стан фундаменту, стін, даху, вікон, дверей та інших структурних елементів.</i>	Відмінний / <u>Задовільний</u> / Поганий
Стан внутрішньої інфраструктури <i>Параметри оцінки: Електрична система, система опалення, сантехніка, система кондиціонування повітря, освітлення.</i>	Відмінний / <u>Задовільний</u> / Поганий
Безпека та доступність <i>Параметри оцінки: Відповідність будівлі стандартам безпеки, доступність для людей з обмеженими можливостями.</i>	Безпечно / <u>З обмеженнями</u> / Небезпечно
Стан меблів та обладнання <i>Параметри оцінки: Меблі, аудіо- та відеообладнання, сцена, стільці та столи для глядачів.</i>	Відмінний / <u>Задовільний</u> / Поганий
Зовнішній вигляд та ландшафтний дизайн <i>Параметри оцінки: Стан фасаду будівлі, облаштування території, наявність парковки.</i>	<u>Відмінний</u> / Задовільний / Поганий
Технічний стан обладнання для проведення культурних заходів <i>Параметри оцінки: Стан звукового та освітлювального обладнання, сцени, проекторів, музичних інструментів.</i>	Відмінний / <u>Задовільний</u> / Поганий
Відповідність потребам та запитам громади <i>Параметри оцінки: Збори та запити громади, оцінка задоволеності користувачів.</i>	<u>Відповідає</u> / Потребує покращення
Вартість ремонтів та покращень <i>Параметри оцінки: Розрахунок вартості необхідних ремонтів та покращень.</i>	<u>Вище бюджетних можливостей</u> / Доступно
Доступність фінансових ресурсів для покращень <i>Параметри оцінки: Оцінка фінансової стійкості та можливостей громади для фінансування покращень.</i>	Задовільна / Обмежена / <u>Недостатня</u>

В 2023 році, згідно Стратегії розвитку Линовицької територіальної громади на 2021-2027 (Додаток А), діяльність Линовицького клубного закладу була спрямованою реалізацію наступних завдань (рис. 2.2).

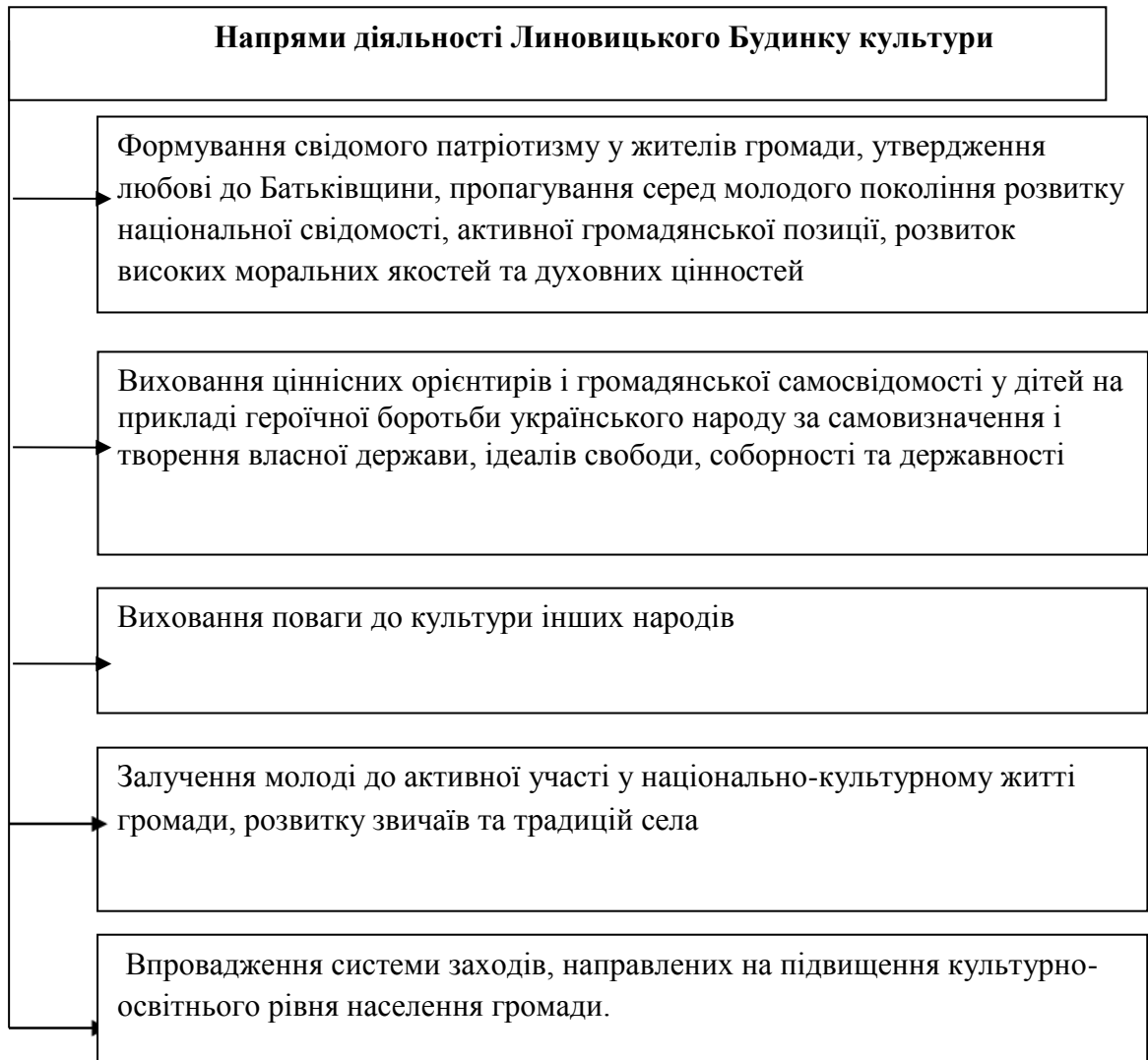

Рис. 2.2. Напрями діяльності Линовицького Будинку культури

Будинок культури є об'єктом культури, на базі якого проводяться загальнодержавні, культурно-масові заходи, концерти до всіх свят, театралізовані свята, вечори розваг та відпочинку. В будинку культури є: сцена, глядацька зала, фойє, костюмерна, кабінет культпрацівників.

Найбільш успішно в Линовицькому БК розвиваються наступні жанри:

- 1) вокально-хоровий;
- 2) образотворчого мистецтва;
- 3) театральний;
- 4) жанр декоративно-прикладного мистецтва.

Кількість аматорських та народних колективів, студій і гуртків по жанрах в Линовицькому БК наведені в Таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Аматорські та народні колективи, студії і гуртки по жанрах

<i>Жанр</i>	<i>Дорослі колективи</i>	<i>В них учасників</i>	<i>Дитячі колективи</i>	<i>В них учасників</i>	<i>Всього колективів</i>	<i>Всього учасників</i>
<i>Вокально-хоровий</i>	<i>7</i>	<i>37</i>	<i>2</i>	<i>15</i>	<i>9</i>	<i>52</i>
<i>Фольклорний</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Хореографічний</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Музичний</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Інструментальний</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Театральний</i>	<i>2</i>	<i>22</i>	<i>2</i>	<i>21</i>	<i>4</i>	<i>43</i>
<i>Гуртки, студії декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва</i>	<i>1</i>	<i>8</i>	<i>3</i>	<i>46</i>	<i>4</i>	<i>54</i>

у Линовицькому СБК створений вокальний ансамбль, на волонтерських засадах працює гурток англійської мови для дітей та дві різновікові спортивні секції, в яких займається 24 дитини.

Яскравими представниками вокально-хорового жанру у громаді є народні аматорські ансамблі української пісні «Журавка» та «Калинонька». Активними учасниками в жанрі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва на території Линовицької громади є творчі колективи, що функціонують на базі Линовицького СБК, також діють театральні гуртки для дітей і дорослих. Розвиваються вокально-хоровий та хореографічний напрямки.

У 2022 році на базі Линовицького СБК було проведено 67 тематичних масових заходів, серед них:

- ігрових пізнавально-розважальних програм для дітей та юнацтва - 22;
- концертів на місцях - 15;
- виїзних концертів -14;

У січні 2022 колективи Линовицького СБК брали участь у районному фестивалі «Різдвяні Фестини» (рис. 2.1). Метою даного заходу було бажання об'єднати громаду та створити особливу атмосферу святкування. Під час реалізації «Різдвяних фестин» було здійснено низку заходів:

- святкове прикрашання, оформлення приміщення святковими лампами, креативними елементами декору, ялинки або різдвяних оберегів.
- музичні виступи, запрошення місцевих музикантів та хорових колективів для виступів з різдвяними піснями та колядками.
- традиційні страви, організація столів з традиційними різдвяними стравами та напоями, наприклад, українська кутя, галушки.
- майстер-класи, де діти та дорослі створювали різдвяні сувеніри чи обереги.
- подарунки та розваги, розважальні заходи, розіграші подарунків, конкурсів та розважальних програм для дітей та дорослих.

Рис. 2.1. Участь самодіяльних колективів Линовицького БК у районному фестивалі «Різдвяні Фестини».

Враховуючи умови воєнного стану, аматорські колективи БК спрямовували свою концертну діяльність на благодійні заходи з метою збору коштів на підтримку ЗСУ та брали участь у онлайн-заходах.

Народний аматорський колектив української пісні «Калинонька», Народний аматорський ансамбль української пісні «Журавка» та аматори Линовицького СБК брали участь в Пісенному флешмобі до Дня Незалежності України, організованому Обласним центром народної творчості.

Народний аматорський колектив української пісні «Калинонька» брав участь у Всеукраїнському багатожанровому конкурсі мистецтв «Чорнобривці» (он-лайн) та отримав першу премію.

Народний аматорський колектив української пісні «Журавка» Линовицького БК брав он-лайн участь у серпні 2022 р. у Всеукраїнському фестивалі вокально-хорових колективів «Серпневий заспів» м. Чорноморськ, Одеської обл., та у Міжнародному багатожанровому фестивалі-конкурсі мистецтв «Генетичний код найталановитішої нації», де отримав гран-прі (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Самодіяльний ансамбль української пісні «Журавка» Линовицького БК

Провівши аналіз діяльності Линовицького СБК за 2020-2022 рр., можемо визначити основні напрями, щодо яких були проведені культурні заходи:

- 1) культурно-просвітницька діяльність;
- 2) організація дозвілля та розваг.

У Линовицькому будинку культури можуть виконуватися соціально-культурні та творчі замовлення місцевої влади, громадських організацій, підприємств та проведення професійних свят. Також БК надає аудіоапаратуру для озвучення свят та розробки сценаріїв. Колективи сільського будинку культури є постійними учасниками фестивалів різного рівня де неодноразово ставали лауреатами та переможцями.

Фінансово – господарська діяльність будинку культури здійснюється відповідно до чинного законодавства України та Положення закладу в установленому порядку за рахунок коштів місцевого бюджету, а також інших джерел, не заборонених законодавством України.

За 2022 рік (враховуючи умови воєнного стану) було проведено:

- 1) було озеленено клумби (висаджено квіти та кущі);
- 2) обрізано дерева;
- 3) побілено клумби;

- 4) проведено генеральне прибирання БК (миття вікон, коридорів та кабінетів).
- 5) закуплено вапно, фарбу для проведення косметичного ремонту БК;
- 6) скошено траву на прилеглий території БК;
- 7) була проведена робота по укріпленню стіни внутрішнього двору.

Не зважаючи на умови військового стану, запровадженого через повномасштабне вторгнення росії, всі працівники Линовицького СБК залишились на робочих місцях і починаючи з перших днів війни займались волонтерською діяльністю, зокрема:

- збирали та зносили їжу та речі для потреб територіальної оборони та внутрішньо-переміщених осіб;
- займалися виготовленням маскувальних сіток для потреб ЗСУ;
- допомагали в пошуках приміщень для розміщення ВПО;
- чергували під час комендантської години на території села з членами самооборони;
- працювали на кухні, готуючи їжу для солдатів ЗСУ;
- організовували банні та пральні дні для бійців ЗСУ;
- готують суміші меду та горіхів та в'язали шкарпетки за ВПО та ЗСУ.

З березня 2022 року при Линовицькому СБК діє пункт гуманітарної допомоги, який, окрім того, надає інформаційні та соціальні послуги для всіх потребуючих категорій населення. Щодня його відвідують від 10 до 45 осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах. Гуманітарну допомогу надають згідно довідок ВПО про переміщення із зони проведення бойових дій або тимчасово-окупованих територій. Станом на 31 грудня 2022 року пункт відвідало 347 внутрішньо-переміщених осіб. З пунктом співпрацюють міжнародне товариство «Червоного хреста» та ГО «Право на захист», БФ «Рокада», команда WCK (World Central Kitchen), Організація «Лікарі світу»

(MdM), всесвітня продовольча програма WFP, благодійний фонд Ріната Ахметова та небайдужі жителі Линовицької ОТГ.

Під час війни культурно-мистецькі потреби дітей можуть бути особливо важливими для їх психологічного благополуччя та розвитку. В Линовицькому БК відбуваються заходи, направлені на реалізацію даного компонента:

Творчі майстерні. Організація майстерень, де діти можуть малювати, ліпити з глини, виготовляти різні роботи відповідно до віку та інтересів. Це стає не лише засобом творчої самореалізації, але й формою терапії для розслаблення та вираження емоцій.

Діти мають змогу відвідувати гуртки: образотворчого мистецтва «Ромашка» (12 дітей), де двічі на тиждень проводяться індивідуальні заняття з дітьми старшого дошкільного віку, та зразкового танцювального колективу «Втіха», керівники та учасники якого, проводять благодійні заходи для ЗСУ та батьків, «Творча майстерня». Так, у червні 2023 року дитячий гурток «Творча майстерня» виготовили вироби на продаж, зібрані кошти були передані на потреби ЗСУ (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Заняття дитячого гуртка «Творча майстерня»

Театральні постановки. Організація драматичних гуртків, де діти можуть вивчати основи акторської майстерності та створювати власні вистави.

Музичні заняття. Розвиток музичних здібностей через заняття грою на музичних інструментах або спів. Музика має терапевтичний ефект і допомагає зняти стрес та напругу.

Літературні гуртки. Вивчення та обговорення літературних творів, а також написання власних історій або віршів.

Художні виставки та конкурси. Організація виставок дитячих робіт, конкурсів малюнків чи фотографій для виявлення та підтримки талантів.

Культурні заходи. Проведення тематичних святкувань, де діти мають змогу познайомитися з традиціями та культурою інших країн.

Крім культурно-масової діяльності у БК проводиться і методична робота. Пріоритетні напрямки методичної діяльності Линовицького БК є:

1. Затвердження установчих документів закладів освіти, культури, їх нові редакції та зміни до них.

2. Здійснення контролю за дотриманням установчих документів закладів освіти, культури.

3. Здійснення належної роботи закладів культури на території громади.

4. Активізація функціонування освітніх порталів, педагогічних віртуальних мереж, продовження створення та регулярного оновлення інформації про діяльність закладів культури на сайті громади .

5. Забезпечення дотримання основних аспектів організації виховної роботи, зазначених в обласній цільовій комплексній програмі національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021 – 2025 роки згідно постанови Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 р. № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки».

6. Сприяння професійному зростанню клубних працівників, обміну успішними зразками досвіду впровадження сучасних інформаційних технологій.

7. Організація тренінгів, практикумів, майстер-класів, творчих майстерень для підготовки працівників закладів культури до виконання ролі коуча, фасилітатора, тьютора, модератора індивідуальної освітньої траєкторії позашкільної освіти.

8. Використання інноваційних технологій навчання з метою стимулювання самоосвіти, самовдосконалення та формування соціальної компетентності вихованців.

9. Активізація роботи з обдарованими і талановитими дітьми, молоддю, створення умов для розвитку їх творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти та самореалізації.

10. Створення сприятливих умов для розвитку культурних і творчих ініціатив з урахуванням місцевих особливостей, забезпечення умов для суспільної та культурної самореалізації талановитої особистості.

11. Забезпечення доступності послуг початкової мистецької освіти.

12. Реалізація перспективних проєктів, спрямованих на заохочення дітей та молоді до благодійних соціальних, інтелектуальних та творчих ініціатив.

13. Популяризація туристичного потенціалу громади

14. Реалізація перспективних проєктів, спрямованих на заохочення дітей та молоді до благодійних соціальних, інтелектуальних та творчих ініціатив.

15. Створення сприятливих умов для розвитку культурних і творчих ініціатив з урахуванням місцевих особливостей, забезпечення умов для суспільної та культурної самореалізації талановитої особистості.

16. Забезпечення доступності послуг початкової мистецької освіти.

17. Популяризація туристичного потенціалу громади.

18. Розвиток і популяризація здорового способу життя серед населення, підтримка дитячої і молодіжної політики у сфері фізичної культури і спорту.

19. Реформування галузі культури в громаді в умовах децентралізації, модернізація матеріально-технічної бази та інформаційно-технологічної інфраструктури публічних, публічно-шкільних бібліотек, клубних закладів.

20. Посилення роботи з дітьми щодо профілактики правопорушень в учнівському середовищі та напрацювання заходів щодо залучення дітей до занять у гуртках та спортивних секціях закладів позашкільної освіти.

Основними проблемами функціонування Линовицького БК є недостатнє фінансування та відсутність професійних кадрів. Наявні

працівники закладу культури подають заявки на грантові програми задля покращення діяльності культурної сфери в громаді.

На 2023 рік Линовицький селищний Будинок культури має наступний план заходів (таблиці 2.5., 2.6., 2.7.) (Додаток Б).

Таблиця 2.5

I. Суспільно-політичні заходи державного та місцевого значення

№	Захід	Місяць	Примітки
1	Новий Рік	31 грудня	Концерт, розважальна програма з подарунками, виставка малюнків
2	День Св.Валентина	14 лютого	Розважальна програма для молоді, концерт (аматорські колективи, місцеві співаки), конкурс для дітей на крашу валентинку. Інтерактивна лекція для школярів «Хто таких святий Валентин?»
3	День Соборності	22 січня	Виставка дитячих малюнків, організована у селищній бібліотеці
4	8 – Березня	березень	Концертна програма за участю аматорського колективу української пісні «Журавка», нагородження сільських активісток
5	День Перемоги	травень	Мітинг біля пам'ятника загиблим воїнам
6	День Прапора України та День Незалежності України	23-24 серпня	Урочисте зібрання (концерт, виставки)
7	День пам'яті жертв Голодомору	25 листопада	Мітинг-реквієм
8	День пам'яті Героїв Крут	29 січня	Мітинг-реквієм, книжкова виставка у бібліотеці, круглий стіл в селищній раді
9	День Героїв Небесної Сотні	20 лютого	Виставка тематичних малюнків дітей, мітинг
10	День Конституції України	28 червня	Святковий концерт за участю самодіяльних мистецьких колективів «Журавка», «Линівчанка».
11	День вшанування пам'яті дітей, які загинули в наслідок агресії РФ проти України	1 червня	Показ документальних стрічок
12	День захисників та захисниць України	14 жовтня	Святковий концерт за участю самодіяльних мистецьких

			колективів «Журавка», «Линівчанка».
13	День пам'яті та примирення	8-9 травня	Мітинг-реквієм, показ документальних стрічок
14	День Збройних сил України	6 грудня	Концерт за участю самодіяльних мистецьких колективів «Журавка», «Линівчанка», благодійний ярмарок

Таблиця 2.6.

II. Заходи по організації спілкування на основі громадських інтересів

№	Захід	Місяць	Примітки
1	День села	Вересень (перша субота)	Концерт, виставка малюнків та робіт майстрів народної творчості
2	День Св. Миколая	19 грудня	Розважальна програма для дітей «Святим Миколай носить форму ЗСУ», виставка малюнків
3	Різдво	25 грудня	Концерт за участю самодіяльних мистецьких колективів «Журавка», «Линівчанка», виставка малюнків.
4	День працівників сільського господарства	19 листопада	Концерт за участю самодіяльних мистецьких колективів «Журавка», «Линівчанка», виставка квітів, овочів та фруктів «Свято Врожаю-2023

Таблиця 2.7

III. Заходи по пропанді української національної культури

№	Захід	Місяць	Примітки
1	Івана Купала	6 липня	Святковий концерт до свята Івана Купала, виставка дитчих поробок
2	День Козацтва	14 жовтня	Концерт, розважальна програма, ігри козаків, виставка дитячих малюнків.
3	День Української хустки	7 грудня	Виставка хусток, майстер клас
4	Масове колядування, щедрування, засівання	грудень - січень	Концерт, розважальна програма, інтерактивна лекція для школярів «Звичаї та традиції українського народу зимового циклу», майтер-класи із виготовлення насипних свічок

V. Розвиток самодіяльної художньої творчості

На базі БК створити вокальний ансамбль «Линівчанка» на чолі із художнім керівником Максимом Даниленко (рис. 2.4.). Наразі даний колектив бере активну участь у проведенні всіх заходів в будинку культури, відвідує конкурси та фестивалі, завойовує призові місця.

Рис. 2.4. Диплом, вручений колективу «Линівчанка» на Всеукраїнському багатожанровому фестивалі мистецтв.

Отже, робота Линовицького будинку культури спрямована на організацію якісного дозвілля для населення, збереження та втілення в життя духовних цінностей та надбань українського народу, виховання патріотизму. Адже в селі будинки культури – це місце спілкування та творчого розвитку всіх його жителів.

2.2. Дослідження загроз та можливостей розвитку Линовицького БК за допомогою методу SWOT-аналізу

Важливим елементом розробки напрямів щодо вдосконалення роботи будинків культури в територіальних громадах є аналіз внутрішніх ресурсів БК (сильних та слабких сторін) та аналіз впливу зовнішнього оточення як можливостей та загроз для подальшого розвитку культурної сфери в громаді.

SWOT-аналіз - це інструмент стратегічного аналізу, який допомагає оцінити сильні сторони (Strengths), слабкі сторони (Weaknesses), можливості (Opportunities) та загрози (Threats) організації, проекту, бізнесу або будь-якого іншого об'єкта. Використовується для формулювання стратегій розвитку і вирішення проблем.

Загальна схема SWOT-аналізу виглядає наступним чином:

1. Сильні сторони (Strengths).

Це внутрішні позитивні аспекти організації або проекту, які надають їй перевагу перед конкурентами. Сюди можуть входити високий рівень компетентності персоналу, сильний бренд, висока якість продукту або послуги тощо.

2. Слабкі сторони (Weaknesses).

Це внутрішні негативні аспекти, які обмежують успішність організації або проекту. Сюди можуть входити недостатня фінансова стійкість, низька продуктивність, відсутність ключових ресурсів тощо.

3. Можливості (Opportunities).

Це зовнішні фактори або умови, які можуть бути вигідними для організації або проекту. Сюди можуть входити ринкові можливості, розвиток нових технологій, зміни в законодавстві, зростання попиту тощо.

4. Загрози (Threats).

Це зовнішні фактори або умови, які можуть стати загрозою для організації або проекту. Сюди можуть входити конкуренція на ринку, зміни в

регуляторному середовищі, економічні кризи, зміни в споживчому попиті тощо.

Після проведення SWOT-аналізу, організація може розробити стратегію, враховуючи свої сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози. Такий аналіз допомагає приймати обґрунтовані рішення і планувати подальші дії.

Для нашого дослідження загроз та можливостей розвитку Линовицького БК SWOT-аналіз корисний з кількох причин:

1. Оцінка внутрішніх і зовнішніх факторів: SWOT-аналіз допомагає зрозуміти, які сильні сторони та слабкі сторони існують в самому будинку культури (внутрішні фактори) і які можливості та загрози існують на зовнішньому ринку або в громаді (зовнішні фактори).

2. Розробка стратегій розвитку: результати SWOT-аналізу дозволяють розробити стратегію, яка враховує сильні сторони та можливості для подальшого розвитку, а також слабкі сторони та загрози, які можна уникнути або подолати.

3. Забезпечення конкурентоспроможності: SWOT-аналіз допомагає будинкам культури розуміти їхню конкурентоспроможність на ринку культурних послуг та знайти способи її підвищення.

4. Оптимізація ресурсів: виділення сильних сторін і слабких сторін допомагає оптимізувати використання наявних ресурсів і фінансових можливостей.

5. Планування кризових ситуацій: загрози, ідентифіковані в рамках SWOT-аналізу, допомагають будинку культури бути готовим до можливих кризових ситуацій і швидко реагувати на них.

6. Підвищення взаємодії з громадою: аналіз можливостей дозволяє зорієнтувати діяльність будинку культури на потреби та очікування громади, підвищуючи взаємодію і співпрацю.

7. Формування бюджету і стратегічного планування: результати SWOT-аналізу можуть бути використані при розробці бюджету та стратегічних планів діяльності будинку культури.

SWOT-аналіз Линовицького БК представлений у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

SWOT-аналіз Линовицького БК

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Можливість самостійно підтримувати сайт Линовицького БК, вчасно наповнювати новою інформацією;</p> <p>2. Регулярне проведення концертних програм;</p> <p>3. Позитивний імідж серед місцевого населення та жителів громади;</p> <p>4. Досвід волонтерської діяльності з початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України;</p> <p>5. Згуртована громада, що дозволяє активно проводити культурні заходи будь-якого спрямування;</p> <p>6. Багатий досвід. Будинок культури має багатий історичний досвід та традиції в проведенні культурних заходів;</p> <p>7. Активна співпраця з громадою. Будинок культури підтримує активну співпрацю з громадою та громадськими організаціями.</p>	<p>1. Досить великі фінансові труднощі (Линовицький БК фінансується за рахунок громади);</p> <p>2. Низька заробітна плата працівників БК ;</p> <p>3. Відсутність кваліфікованих кадрів у сфері культури та мистецтва, здатних до нововведень та нових форм роботи;</p> <p>4. Невелика різноманітність та не достатньо висока якість «культурних продуктів», що пропонуються населенню громади;</p> <p>5. Застаріле технічне оснащення БК;</p> <p>6. Відсутність можливості підвищувати професійну кваліфікацію;</p> <p>7. Відсутність умов для повноцінного функціонування БК (немає теплопостачання) в зимній період часу.</p> <p>8. Незадовільна рекламно-інформаційна підтримка діяльності;</p> <p>9. Приміщення та обладнання в застарілі і вимагають ремонту та оновлення.</p>

Можливості	Ризики
<ol style="list-style-type: none"> 1. Написання грантових проєктів, що дає змогу отримувати фінансування на розвиток інноваційної діяльності; 2. Наявність потенційних спонсорів, які підтримують участь колективів Линовицького БК в культурній діяльності громади; 3. Розвиток нових сфер діяльності, завдяки яким можна залучати більшу кількість споживачів культурних послуг; 4. Розвиток та впровадження свіжих, інноваційних ідей, які потенційно підвищать інтерес населення до сфери культури в селі; 5. Наявність досі невикористаних соціальних, творчих та символічних ресурсів; 6. Розвиток партнерств. Можливість розвивати нові партнерства з місцевими підприємствами та організаціями; 7. Підвищення інтересу до місцевої культури та мистецтва через проведення освітніх програм; 8. Збільшення кількості відвідувачів та розширення аудиторії шляхом розвитку різних культурних програм; 9. Розробка та впровадження інноваційних проєктів в культурну сферу громади. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання ціни на техніку, ремонтні матеріали, що необхідні для роботи БК, ремонту приміщень; 2. Нестабільність політичної та економічної сфери в країні; 3. Низький рівень фінансової спроможності жителів громади; 4. Міграція молодого населення із сільської місцевості; 5. Відсутність джерел фінансування (ризик, що БК ліквідують); 6. Конкуренція з іншими культурними закладами регіону; 7. Зміни у законодавстві, які можуть вплинути на діяльність будинку культури.

SWOT-аналіз допомагає керівництву будинку культури розуміти його внутрішні можливості та обмеження, а також зовнішні чинники, які можуть вплинути на його успішність. Будинок культур залишається не тільки культурно-інформаційними центрами, а й стають територією безпеки, психологічного комфорту, де кожен, хто потребує цього, отримає психологічну підтримку та допомогу у вирішенні своїх життєвих труднощів .

Висновки до 2 розділу

Результати аналізу культурно-дозвіллевої діяльності будинку культури територіальної громади обумовлюють висновки другого розділу магістерської роботи:

1. Для дослідження діяльності Линовицького БК нами був розроблений план аналізу, який складається з наступних етапів: 1) збір загальної інформації про заклад; 2) оцінка програм та заходів; 3) оцінка ресурсів та персоналу; 4) аналіз місця в громаді; 5) споживачі послуг та 6) розробка рекомендацій.

2. Для кращого розуміння фінансових можливостей функціонування та розвитку Будинку Культури нами був розглянутий розподіл бюджету громади на 2018-2021 рр. Витратна частина бюджету Линовицької територіальної громади переважно соціальна. Найбільша стаття видатків – середня освіта, причому дана стаття постійно зростає – від 22% в 2018 році, до 32% – 33% в 2019 та 2020 році до 48% в 2021 році. Така ж тенденція збереглася і у 2022-2023 рр.

3. Для оцінки стану будівлі та інфраструктури Линовицького будинку культури ми використали наступні критерії та оцінювальні параметри: 1. Структурний стан будівлі; 2. Стан внутрішньої інфраструктури; 3. Безпека та доступність; 4. Стан меблів та обладнання; 5. Зовнішній вигляд та ландшафтний дизайн. 6. Технічний стан обладнання для проведення культурних заходів. 7. Відповідність потребам та запитам громади; 8. Вартість ремонтів та покращень. 9. Доступність фінансових ресурсів для покращень.

4. Будинок культури є об'єктом культури, в якому є: сцена, глядацька зала, фойє, костюмерна, кабінет культпрацівників. Найбільш успішно в Линовицькому БК розвиваються наступні жанри: вокально-хоровий, образотворчого мистецтва, театральний, жанр декоративно-прикладного мистецтва. у Линовицькому СБК створений вокальний ансамбль, на волонтерських засадах працює гурток англійської мови для дітей та дві

різновікові спортивні секції, в яких займається 24 діти. Яскравими представниками вокально-хорового жанру у громаді є народні аматорські ансамблі української пісні «Журавка» та «Калинонька». Активними учасниками в жанрі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва на території Линовицької громади є творчі колективи, що функціонують на базі Линовицького СБК, також діють театральні гуртки для дітей і дорослих. Розвиваються вокально-хоровий та хореографічний напрямки.

5. Важливим елементом розробки напрямів щодо вдосконалення роботи будинків культури в територіальних громадах є аналіз внутрішніх ресурсів БК (SWOT-аналіз). До сильних сторін Линовицького БК можна віднести і регулярне проведення концертних програм, і згуртовану громаду та багатий досвід роботи тощо. Є і слабкі сторони: відсутність кваліфікованих кадрів у сфері культури та мистецтва, здатних до нововведень та нових форм роботи, Застаріле технічне оснащення БК, відсутність умов для повноцінного функціонування БК (немає теплопостачання) в зимній період часу. До можливостей відносимо наявність потенційних спонсорів, які підтримують участь колективів Линовицького БК в культурній діяльності громади, написання грантових проєктів, розвиток партнерств, тощо. До ризиків: зростання ціни на техніку, ремонтні матеріали, що необхідні для роботи БК, ремонту приміщень, нестабільність політичної та економічної сфери в країні, міграція молодого населення із сільської місцевості.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

3.1. Організація участі Линовицького Будинку Культури у вирішенні соціокультурних проблем територіальної громади

Організація участі Линовицького Будинку культури у вирішенні соціокультурних проблем територіальної громади може бути важливою і корисною для покращення якості життя як громади загалом, так і кожного її жителя окремо.

Спираюсь на результати, проведеного нами аналізу культурно-дозвіллевої діяльності Линовицького БК, можемо запропонувати ряд заходів, метою яких є сприяння у вирішенні проблемних сторін функціонування соціокультурної сфери громади.

1. Налагодження співпраці із місцевими органами влади.

Будинок культури може виступати як партнер для місцевої влади та пропонувати ініціативи, які сприяють розвитку культури та соціальних аспектів громади. Ось кілька способів, які допоможуть здійснити цю співпрацю:

Зустрічі та діалоги. Організовувати регулярні зустрічі та діалоги між представниками Будинку культури та місцевими органами влади. На таких зустрічах можна обговорювати потреби громади та шукати спільні рішення.

Підтримка культурних та освітніх ініціатив. Будинок культури може запропонувати проекти та ініціативи, які сприяють розвитку освіти, мистецтва та культури в громаді. Наприклад, організація лекцій, майстер-класів, виставок тощо [16].

Підтримка молодіжних ініціатив. Спільно з місцевими органами влади можна створити програми для молоді, які розвиватимуть їхні навички та можливості в галузі культури та мистецтва.

Фінансова підтримка. Пошук можливостей для фінансової підтримки проектів та ініціатив, які спільно розробляються. Це може включати гранти, спонсорство, фінансування з місцевого бюджету тощо.

Інформаційна підтримка. Поширення інформації про культурні та соціальні події, які організуються Будинком культури, через місцеві офіційні канали інформації та соціальні мережі.

Взаємодія з іншими громадськими організаціями. Співпрацювати з іншими громадськими організаціями та інституціями, які також працюють над покращенням соціокультурного середовища.

2. Організація культурних та соціальних подій.

Встановлення регулярного графіку культурних подій є важливим для підтримки розвитку культури та освіти в громаді. Цей підхід допомагає створити сталі можливості для мешканців громади отримувати доступ до культурних і освітніх ініціатив, розширювати свої знання, розвивати творчі навички та підтримувати місцеву культурну спадщину. Перевагами встановлення регулярного графіку культурних подій є:

Стабільність та передбачуваність. Мешканці громади зможуть розраховувати на регулярні події, оскільки вони відомі заздалегідь. Це створює стабільність та передбачуваність в житті громади [20].

Залучення аудиторії. Регулярні події приваблюють аудиторію та розвивають свідомість про культурні та освітні можливості в громаді. Мешканці будуть знаходити час для участі в таких подіях [16].

Збереження культурної спадщини. Регулярні культурні події можуть допомогти зберегти та популяризувати місцеву культурну спадщину, традиції та мистецтво.

Розвиток освіти. Регулярні лекції та освітні заходи сприяють розвитку знань та навичок учасників громади, допомагаючи їм зростати освіченими.

Співпраця та партнерства. Постійний графік подій може сприяти розвитку партнерств з іншими громадськими організаціями, місцевими школами, мистецькими колективами та іншими учасниками громадського

життя. Цей напрям можна використовувати і в цілях підтримки постраждалих від війни верств населення, ВПО [22].

Розваги та відпочинок. Регулярні культурні події надають можливість мешканцям громади відпочити, розважитися та насолодитися мистецтвом, зняти психоемоційну напругу.

3. Формування партнерств.

Встановлення партнерств із іншими культурними та соціальними установами в територіальній громаді є ефективним способом спільного вирішення соціокультурних завдань та розвитку села. Співпраця з іншими установами дозволяє об'єднати ресурси та експертизу для досягнення спільних цілей. Перевагами встановлення таких партнерств є:

Спільний доступ до ресурсів. Партнерство дозволяє обмінюватися ресурсами, включаючи фінансові, людські та матеріальні. Це знижує фінансове навантаження на кожен суб'єкт та допомагає збільшити результативність проєктів [16].

Спільне планування та виконання проєктів. Партнерські установи можуть разом розробляти та впроваджувати соціокультурні проєкти, спільно визначати пріоритети та методи вирішення завдань.

Різноманітність програм та послуг. Партнерство дозволяє розширити спектр культурних та соціальних програм та послуг, які надаються громаді. Мешканці села отримують доступ до більш різноманітних можливостей.

Спільний вплив на розвиток громади. Завдяки спільним зусиллям партнери можуть більше внести в розвиток села, вирішуючи важливі соціокультурні завдання, такі як освіта, культурна діяльність, молодь та соціальні послуги.

Обмін досвідом та експертизою. Партнерство створює можливість для обміну знаннями та досвідом між установами, що може сприяти підвищенню якості та ефективності наданих послуг [22].

Залучення більшої аудиторії. Спільні заходи та програми можуть привернути більше учасників та аудиторії, оскільки вони мають ширший спектр можливостей та послуг.

4. Активна участь у культурно-просвітницьких проєктах.

Так, участь у різних грантових програмах та проєктах є важливим інструментом Будинку культури для вирішення соціокультурних проблем та розвитку культурних ініціатив. Це дозволяє залучити додаткові ресурси та підтримку для реалізації проєктів, які сприяють розвитку громади.

Грантові програми надають фінансову підтримку для реалізації проєктів. Ці кошти можуть використовуватися для проведення подій, оновлення інфраструктури або розвитку культурних програм.

Деякі грантові програми можуть надавати консультації та підтримку в розробці та впровадженні проєктів. Це дозволяє отримати цінний досвід та експертизу.

Участь в грантових програмах може підвищити профіль Будинку культури та підвищити його вплив в громаді та на регіональному рівні.

Грантові проєкти можуть включати елементи спільної роботи з громадськістю та залученням громадських організацій, що сприяє підтримці та зацікавленості громади. Також вони стимулюють креативність та розвиток нових ідей, що можуть відповідати конкретним потребам громади.

Грантові програми можуть бути спрямовані на вирішення конкретних соціокультурних проблем, таких як розвиток освіти, підтримка мистецтва чи культурної спадщини [25].

5. Залучення громади до співпраці.

Організація зустрічей з громадою та відкритий діалог з мешканцями села є важливим аспектом діяльності Будинку культури. Це дозволяє культурній установі бути ближче до мешканців села, враховувати їхні потреби та ініціативи, а також сприяє активній взаємодії з громадою. Для реалізації цієї ініціативи можна використати наступні практики [44]:

Регулярні громадські збори, де мешканці села можуть висловлювати свої погляди, ініціативи та питання. Ці збори можуть включати звіти про роботу та обговорення планів.

Анкетування та опитування серед мешканців, щоб збирати їхні пропозиції та пріоритети. Варто враховувати результати у плануванні подій та програм.

Відкриті двері. Можна встановити час для «відкритих дверей», коли будинок культури доступний для всіх, хто хоче обговорити питання, запропонувати ідеї або просто поспілкуватися.

Тематичні зустрічі, де обговорюватимуться конкретні питання, пов'язані з культурними програмами та подіями.

Партнерство з громадськими організаціями, які можуть бути представниками громадської думки та допомогти в організації зустрічей та діалогу.

Відкрита комунікація. Варто забезпечити доступ до інформації про діяльність Будинку культури, плани та звіти через веб-сайт, соціальні мережі та інші канали.

б. Впровадження молодіжних та освітніх програм.

Наприклад, програма «Культурна спадщина та соціальні навички: разом до розвитку».

Мета та завдання програми: підвищення рівня культурного сприйняття серед молоді та дорослих; розвиток соціальних навичок, включаючи спілкування, лідерство та співпрацю; поширення знань та навичок у сфері культурної спадщини та мистецтва; створення платформи для взаємодії та обміну досвідом між учасниками програми [16].

Час проведення програми: 6 місяців

Склад програми: Майстер-класи та лекції. Проведення регулярних майстер-класів та лекцій з різних аспектів культурної спадщини та мистецтва. Учасники будуть вчитися малювати, виготовляти ремесла, танцювати тощо.

Групові заняття з розвитку соціальних навичок. Організація зустрічей та групових тренінгів для вивчення та розвитку соціальних навичок, включаючи спілкування, комунікацію, роботу в команді та лідерство.

Культурні події та виставки. Організація виставок, концертів та інших культурних подій, де учасники можуть демонструвати свої досягнення та навички.

Проектні роботи. Учасники програми можуть брати участь у різних проектах, пов'язаних зі сприянням розвитку села та підтримкою культурних ініціатив.

Спільні виїзди та екскурсії. Організація спільних походів, екскурсій та відвідування місцевих пам'яток культури.

Звітні заходи. Підсумкова зустріч та виставка, де учасники можуть поділитися своїми досягненнями та враженнями.

Моніторинг та оцінка:

Програма буде супроводжуватися системою моніторингу та оцінки для визначення її ефективності та внесення коректив у план дій за потреби.

Така програма сприятиме розвитку культурної та соціальної сфери в селі, сприяючи залученню молоді та дорослих до активного життя громади та розвитку їхніх навичок і здібностей.

7. Впровадження інновацій.

Використовувати інноваційні підходи, такі як віртуальні тури, онлайн-заходи, інтерактивні виставки, щоб привертати більше громадян та робити культурні заходи доступними.

8. Публічні інформаційні кампанії.

Забезпечувати громадськість інформацією про свою діяльність та можливостями для участі.

9. Підтримка місцевих творчих ініціатив.

Заохочувати місцевих митців та творців співпрацювати та показувати свої роботи у Будинку культури. Ось деякі способи, які можуть бути використані для цього:

Виставки місцевих митців. Організувати регулярні виставки робіт місцевих художників, фотографів, скульпторів та інших творців. Це дозволить їм показувати свої роботи громаді та залучати увагу до місцевого творчого потенціалу.

Майстер-класи та лекції. Запрошувати місцевих митців для проведення майстер-класів та лекцій для інших мешканців села. Вони можуть ділитися своїми знаннями та навичками з іншими.

Співпраця зі школами. Організувати проекти співпраці з місцевими школами, де учні можуть брати участь у творчих конкурсах, майстер-класах та виставках.

Фестивалі та події. Включати місцевих митців у організацію культурних фестивалів та подій. Вони можуть виступати, показувати свої роботи або навіть створювати інсталяції.

10. Використання ресурсів громади.

Залучення волонтерів та обмін ресурсами в громаді під час війни може бути важливою ініціативою для спільного вирішення проблем та підтримки мешканців. Ось деякі способи, які можуть бути використані:

Створення групи волонтерів. Організувати групу волонтерів, яка готова допомагати мешканцям села в різних аспектах, включаючи доставку продуктів, медичну допомогу, психологічну підтримку та інше [20].

Обмін ресурсами. Створити механізми обміну ресурсами в громаді. Наприклад, обмін продуктами, медикаментами, одягом або іншими необхідними речами між мешканцями села.

Координація допомоги. Співпрацювати з іншими місцевими організаціями та волонтерськими групами для ефективної координації допомоги та ресурсів.

Психологічна підтримка. Залучати психологів і консультантів для надання психологічної допомоги мешканцям села під час війни. Інформаційна кампанія. Розробити інформаційну кампанію для мешканців

села з наданням інструкцій щодо того, як отримати допомогу, де знайти волонтерів та як обмінювати ресурсами [25].

Перспективні напрями організації участі Линовицького Будинку культури у вирішенні соціокультурних проблем територіальної громади наведені на рис. 3.1.

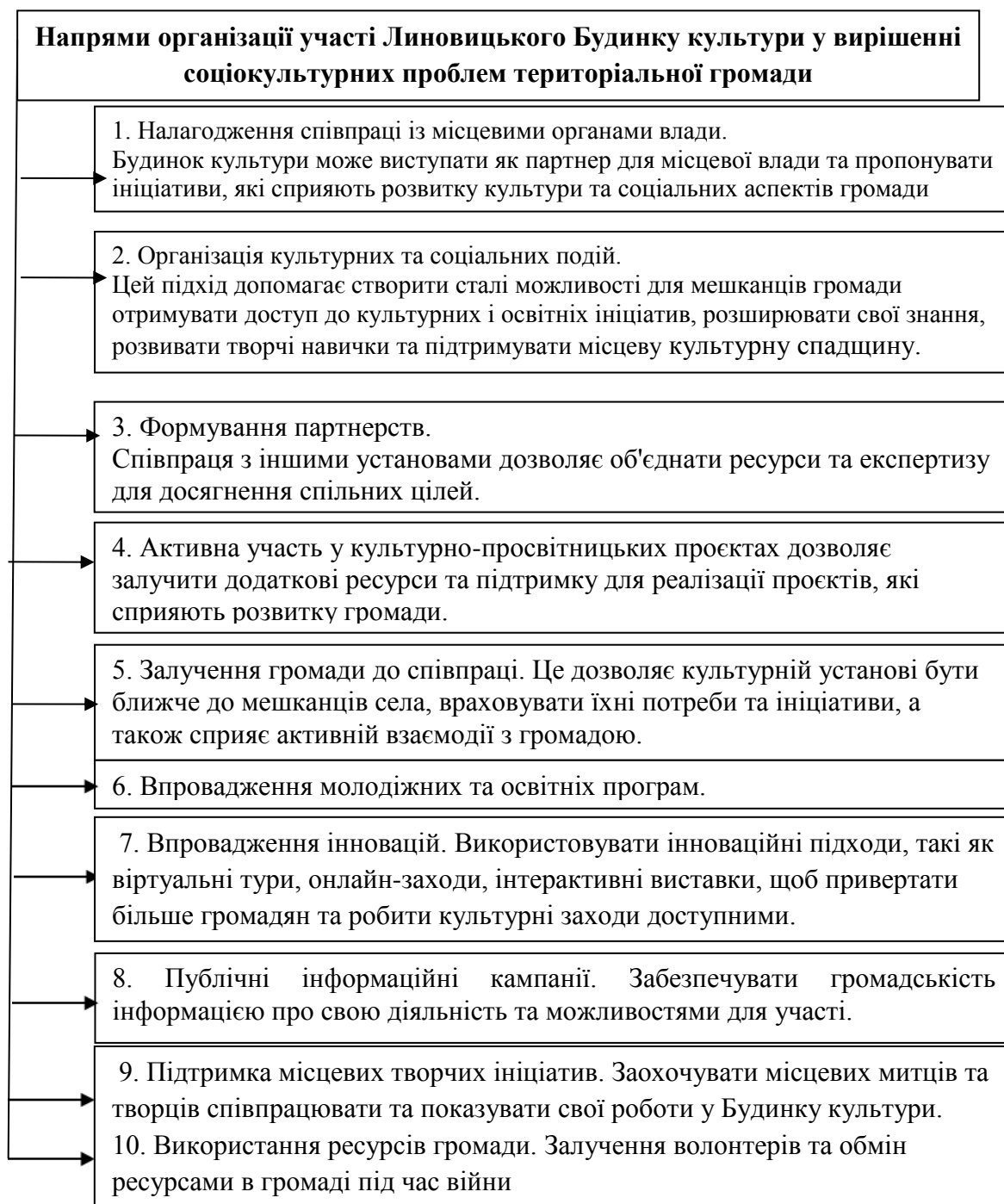

Рис. 3.1. Напрями організації участі Линовицького Будинку культури у вирішенні соціокультурних проблем територіальної громади

Спільно з місцевою громадою і органами влади Линовицький Будинок культури може стати центром активності, який сприяє вирішенню соціокультурних проблем територіальної громади та підвищенню її якості життя. Оскільки сильних сторін в Линовицького БК досить багато, то і перспектив розвитку немало, варто тільки залучити місцевих активістів, чи провести агітаційно-роз'яснювальну кампанію.

3.2. Шляхи підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади у сфері надання соціокультурних послуг

Підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади в сфері надання соціокультурних послуг є важливим завданням для підвищення якості обслуговування та задоволення потреб села.

Для досягнення даної мети можна використовувати наступні шляхи:

1. Освіта та навчання. Організація регулярних навчальних курсів, семінарів та тренінгів для працівників будинків культури та інших соціокультурних установ. Це дозволить працівникам вдосконалювати свої навички та оновлювати знання, відповідно до змін, що відбуваються в країні. Для організації успішних навчальних заходів можна врахувати наступні аспекти [25]:

Аналіз потреб. Першим кроком є проведення аналізу потреб аудиторії. Визначення, які конкретні навички та знання потрібні працівникам для успішної роботи, допоможе зорієнтувати навчальні заходи.

Визначення цілей та результатів. Цілі навчання повинні бути чіткими та конкретними. Визначення очікуваних результатів навчання допоможе оцінити ефективність навчальних заходів.

Вибір формату. Вибір формату навчання може включати семінари, тренінги, лекції, вебінари та інші. Важливо враховувати особливості аудиторії та завдання навчання.

Підбір викладачів. Залучення досвідчених фахівців та викладачів, які мають експертні знання в обраній темі.

Розробка навчальних матеріалів. Створення навчальних матеріалів, які допоможуть учасникам засвоїти необхідні знання та навички.

Забезпечення доступу до навчання для всіх зацікавлених сторін (онлайн та офлайн формат).

Оцінка та звітність. Важливо включити механізми оцінки успішності та звітності щодо результатів навчання.

Постійне вдосконалення. Навчальні програми повинні періодично оновлюватися для відображення змін в суспільстві та сфері культури.

Залучення партнерів. Співпраця з іншими установами та організаціями, які можуть надати експертну підтримку та ресурси для навчання (наприклад, із навчальними закладами Чернігівської області).

Залучення аудиторії. Важливо створити стимули для працівників брати участь у навчанні та брати активну участь у процесі.

2. Обмін досвідом.

Спільний обмін досвідом між працівниками будинків культури різних територіальних громад та культурними установами є важливою ініціативою для підвищення професійних компетенцій та вдосконалення роботи в галузі культури. Для успішного організації обміну досвідом можна врахувати наступні кроки [25]:

Створення платформи для обміну, забезпечення місця, де працівники з різних громад і установ можуть обмінюватися досвідом. Це може бути веб-портал, форум, соціальні мережі або фізичні зустрічі.

Формування робочих груп, які будуть фокусуватися на конкретних аспектах роботи в галузі культури. Наприклад, можна мати групу для обміну досвідом у проведенні культурних заходів, управлінні ресурсами, підтримці волонтерів тощо.

Організація конференцій та семінарів, на яких працівники можуть представляти свої проєкти, ділитися досвідом і навчатися від інших учасників.

Візити та обміни між громадами та установами. Відвідування інших громад дозволяє побачити роботу на місці та навчитися від колег.

3. Сертифікація та акредитація. Заохочення працівників отримувати професійні сертифікати та акредитацію від відповідних організацій. Це може стимулювати працівників до навчання та підвищення кваліфікації.

На сьогоднішній день існує можливість безкоштовного підвищення кваліфікації спеціалістів різних сфер. На нашу думку, кожен свідомий громадянин країни має володіти знаннями про надання домедичної чи першої психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях, також є можливість вивчати досвід інших країн (Європа, Америка) в системі соціокультурного менеджменту;

4. Робочі групи та професійні об'єднання. Створення професійних об'єднань та робочих груп для обговорення актуальних питань у сфері соціокультурних послуг та спільного пошуку рішень реально здійснити, дотримуючись наступних кроків [46] :

Ідентифікація інтересів. Першим кроком є ідентифікація основних тем та питань, які цікавлять працівників сільських будинків культури. Це можуть бути питання про організацію культурних подій, залучення волонтерів, фінансування, роботу з молоддю тощо.

Створення об'єднань. Залежно від тем та інтересів можна створити професійні об'єднання працівників, що мають спільні питання або напрямки роботи.

Організація робочих груп. Для конкретного вирішення питань можна створити робочі групи, які працюватимуть над певними завданнями.

Створення мережі контактів між працівниками сільських будинків культури. Це дозволить швидко обмінюватися інформацією та досвідом.

Публікації та дослідження у галузі соціокультурних послуг. Це сприятиме поширенню знань та найкращих практик.

5. *Підтримка менторів.* Залучення досвідчених працівників до ролі менторів для нових колег, які можуть навчити їх основам та нюансам роботи в даній галузі. Ось кілька кроків, які можуть допомогти в реалізації цієї ідеї:

Ідентифікація досвідчених менторів. Знайдіть працівників, які мають великий досвід у сфері соціокультурної роботи та готові ділитися своїми знаннями.

Розробка програми менторства. Спільно з досвідченими менторами розробіть програму, яка включатиме основні теми, які слід передати новим працівникам. Це можуть бути навички організації подій, роботи з громадою, фінансового управління тощо.

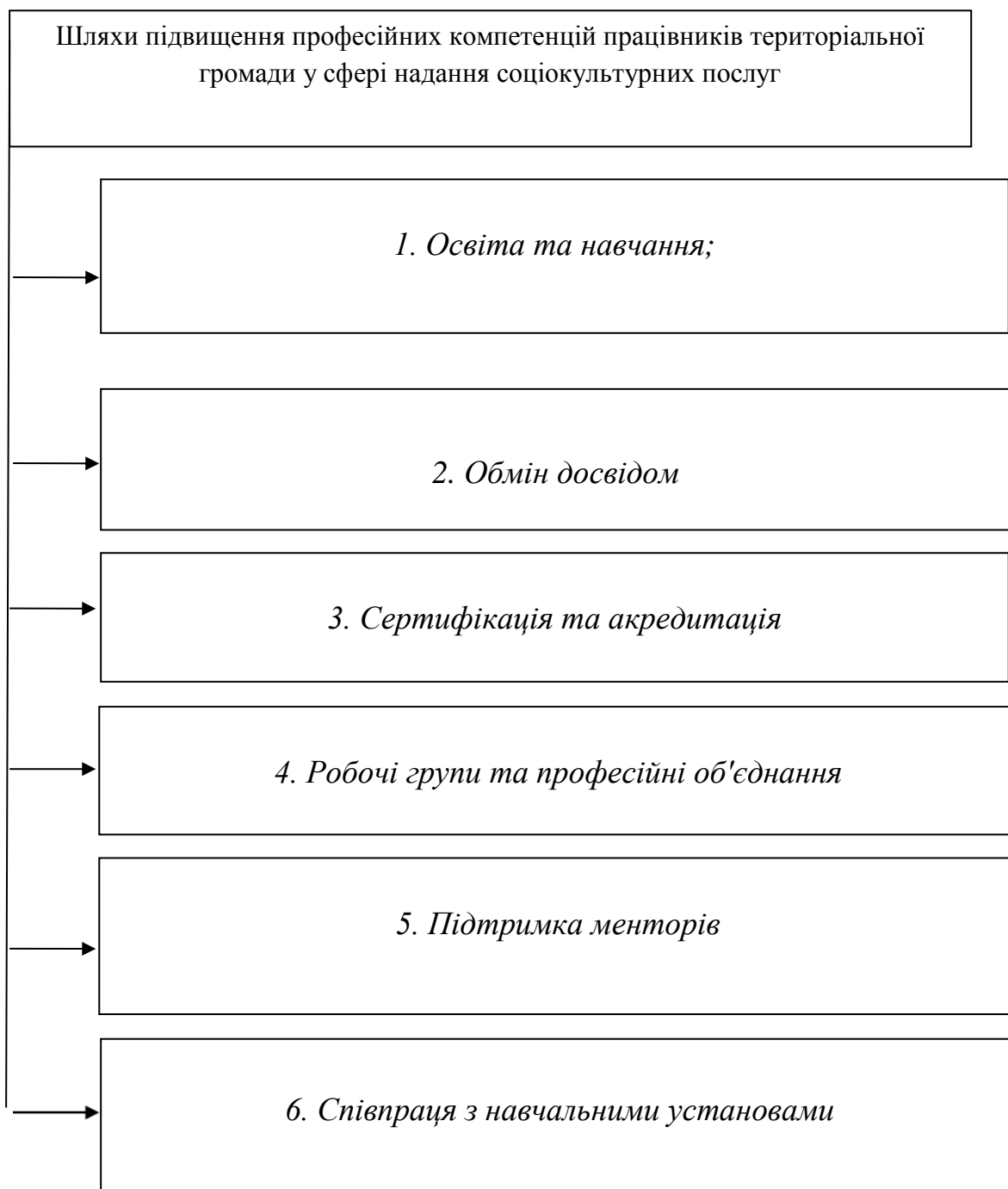
Навчання та супровід нових працівників. Нові працівники мають можливість навчатися від досвідчених менторів під час їх роботи. Ментори можуть давати консультації, проводити спільні тренування та супроводжувати новачків.

Регулярні зустрічі та обговорення. Організуйте регулярні зустрічі між менторами та новими працівниками, де можна обговорювати питання, виникаючі під час роботи, та обмінюватися досвідом.

Оцінка та вдосконалення програми. Постійно оцінюйте ефективність програми менторства та вносьте зміни, якщо це необхідно для її покращення.

6. *Співпраця з навчальними установами.* Встановлення партнерств з навчальними закладами Чернігівської області для надання можливостей для стажування та практики студентам, що навчаються у сфері соціокультурної діяльності [44].

Шляхи підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади у сфері надання соціокультурних послуг згруповано на рисунку 3.2.

Джерело: розроблено автором а основі [22, 25, 46, 44].

Рис. 3.2. Шляхи підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади у сфері надання соціокультурних послуг

Висновки до розділу 3

Розробка рекомендацій щодо потенційних напрямів розвитку та вдосконалення закладів культури територіальних громад, обумовлює висновки до 3 розділу:

1. Спираюсь на результати, проведеного нами аналізу культурно-дозвіллевої діяльності Линовицького БК, нами було запропоновано ряд заходів, метою яких є сприяння у вирішенні проблемних сторін функціонування соціокультурної сфери громади: 1) налагодження співпраці із місцевими органами влади, 2) організація культурних та соціальних подій, 3) формування партнерств, 4) активна участь у культурно-просвітницьких проєктах, 5) залучення громади до співпраці, 6) впровадження молодіжних та освітніх програм, 7) впровадження інновацій, 8) публічні інформаційні кампанії, 9) підтримка місцевих творчих ініціатив, 10) використання ресурсів громади.

2. Підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади в сфері надання соціокультурних послуг є важливим завданням для підвищення якості обслуговування та задоволення потреб села. Для досягнення даної мети можна використовувати наступні шляхи: 1. Освіта та навчання; 2. Обмін досвідом; 3. Сертифікація та акредитація; 4. Робочі групи та професійні об'єднання; 5. Підтримка менторів; 6. Співпраця з навчальними установами.

ВИСНОВКИ

1. Нами був здійснений аналіз теоретико-методичних засад розвитку культурно-дозвіллевої діяльності закладів культури територіальних громад. Будинком культури є заклад, який здійснює соціально-культурну, дозвіллеву діяльність та робота якого керується органами місцевого самоврядування. Згідно чинного законодавства на території кожної сільської, селищної, міської ради має функціонувати як мінімум один (базовий) клубний заклад, а кількість місць у ньому визначається відповідно до сумарної чисельності населення всіх населених пунктів, що знаходяться на території ради.

До основних функцій БК відносять: організацію дозвіллевої діяльності, збереження, відродження та розвиток культури, спонукання місцевих жителів до творчої самореалізації, спілкування, різноманітних культурних громадських заходів. Також виділяють культурно-творчу функцію, освітню, пізнавальну, адаптивну, методичну, рекреаційну, комунікативну, просвітницьку та компенсаторно-релаксаційну. Також нами були проаналізовані ризики, що несуть для територіальних громад військові дії, і, відповідно, список функцій був розширений (робота з ВПО, родинами ветеранів та військовослужбовців, посилення роботи громадянсько-патріотичного спрямування тощо).

2. Серед інноваційних форм культурно-дозвіллевої діяльності, до яких можна залучити Будинки культури територіальних громад виділено такі заходи: інтелектуально-розважальні, культурно-історичні, розважально-святкові, військово-історичні, культурний туризм за різними спрямуваннями, віртуальний музей, віртуальна виставка, патріотичне волонтерство та співпрацю з ветеранськими організаціями.

3. Для дослідження діяльності Линовицького БК нами був розроблений план аналізу, який складається з наступних етапів: 1) збір загальної інформації про заклад; 2) оцінка програм та заходів; 3) оцінка ресурсів та

персоналу; 4) аналіз місця в громаді; 5) споживачі послуг та 6) розробка рекомендацій.

Для кращого розуміння фінансових можливостей функціонування та розвитку Будинку Культури нами був розглянутий розподіл бюджету громади на 2018-2021 рр. Витратна частина бюджету Линовицької територіальної громади переважно соціальна. Найбільша стаття видатків – середня освіта, причому дана стаття постійно зростає – від 22% в 2018 році, до 32% – 33% в 2019 та 2020 році до 48% в 2021 році. Така ж тенденція збереглася і у 2022-2023 рр.

Також нами був проведений аналіз кількості відвідувачів будинку культури в 2020 – 2023 роках.

Для оцінки стану будівлі та інфраструктури Линовицького будинку культури ми використали наступні критерії та оцінювальні параметри: 1) структурний стан будівлі; 2) стан внутрішньої інфраструктури; 3) безпека та доступність; 4) стан меблів та обладнання; 5) зовнішній вигляд та ландшафтний дизайн; 6) технічний стан обладнання для проведення культурних заходів; 7) відповідність потребам та запитам громади; 8) вартість ремонтів та покращень; 9) доступність фінансових ресурсів для покращень.

Найбільш успішно в Линовицькому БК розвиваються наступні жанри: вокально-хоровий, образотворчого мистецтва, театральний, жанр декоративно-прикладного мистецтва.

у Линовицькому СБК створений вокальний ансамбль, на волонтерських засадах працює гурток англійської мови для дітей та дві різновікові спортивні секції, в яких займається 24 дитини.

Яскравими представниками вокально-хорового жанру у громаді є народні аматорські ансамблі української пісні «Журавка» та «Калинонька». Активними учасниками в жанрі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва на території Линовицької громади є творчі колективи, що функціонують на базі Линовицького СБК, також діють театральні гуртки для

дітей і дорослих. Розвиваються вокально-хоровий та хореографічний напрямки. У 2022 році на базі Линовицького СБК було проведено 67 тематичних масових заходів.

Фінансово – господарська діяльність будинку культури здійснюється відповідно до чинного законодавства України та Положення закладу в установленому порядку за рахунок коштів місцевого бюджету, а також інших джерел, не заборонених законодавством України. Не зважаючи на умови військового стану, запровадженого через повномасштабне вторгнення росії, всі працівники Линовицького СБК залишились на робочих місцях і починаючи з перших днів війни займались волонтерською діяльністю. З березня 2022 року при Линовицькому СБК діє пункт гуманітарної допомоги, який, окрім того, надає інформаційні та соціальні послуги для всіх потребуючих категорій населення.

Під час війни культурно-мистецькі потреби дітей можуть бути особливо важливими для їх психологічного благополуччя та розвитку. В Линовицькому БК відбуваються заходи, направлені на реалізацію даного компонента: творчі майстерні, театральні постановки, музичні заняття, літературні гуртки, художні виставки та конкурси. Основними проблемами функціонування Линовицького БК є недостатнє фінансування та відсутність професійних кадрів. Наявні працівники закладу культури подають заявки на грантові програми задля покращення діяльності культурної сфери в громаді.

4. Важливим елементом розробки напрямів щодо вдосконалення роботи будинків культури в територіальних громадах є аналіз внутрішніх ресурсів БК (SWOT-аналіз). До сильних сторін Линовицького БК можна віднести і регулярне проведення концертних програм, і згуртовану громаду та багатий досвід роботи тощо. Є і слабкі сторони: відсутність кваліфікованих кадрів у сфері культури та мистецтва, здатних до нововведень та нових форм роботи, Застаріле технічне оснащення БК, відсутність умов для повноцінного функціонування БК (немає теплопостачання) в зимній період часу. До можливостей відносимо

наявність потенційних спонсорів, які підтримують участь колективів Линовицького БК в культурній діяльності громади, написання грантових проєктів, розвиток партнерств, тощо. До ризиків: зростання ціни на техніку, ремонтні матеріали, що необхідні для роботи БК, ремонту приміщень, нестабільність політичної та економічної сфери в країні, міграція молодого населення із сільської місцевості.

5. Спираюсь на результати, проведеного нами аналізу культурно-дозвіллевої діяльності Линовицького БК, нами було запропоновано ряд заходів, метою яких є сприяння у вирішенні проблемних сторін функціонування соціокультурної сфери громади: 1) налагодження співпраці із місцевими органами влади, 2) організація культурних та соціальних подій, 3) формування партнерств, 4) активна участь у культурно-просвітницьких проєктах, 5) залучення громади до співпраці, 6) впровадження молодіжних та освітніх програм, 7) впровадження інновацій, 8) публічні інформаційні кампанії, 9) підтримка місцевих творчих ініціатив, 10) використання ресурсів громади.

Підвищення професійних компетенцій працівників територіальної громади в сфері надання соціокультурних послуг є важливим завданням для підвищення якості обслуговування та задоволення потреб села. Для досягнення даної мети можна використовувати наступні шляхи: 1. Освіта та навчання; 2. Обмін досвідом; 3. Сертифікація та акредитація; 4. Робочі групи та професійні об'єднання; 5. Підтримка менторів; 6. Співпраця з навчальними установами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 №2778-VI. URL: https://urst.com.ua/act/pro_kulturu (дата звернення: 19.10.2023).
2. Закон України «Про нормативи забезпечення населення клубними закладами» № 1775-98-п від 12.11.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.10.2023).
3. Аналітичний звіт «Стан та перспективи розвитку соціокультурної інфраструктури в ОТГ». URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/504/2.pdf> (дата звернення: 17.09.2023).
4. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллєзнавство. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
5. Бабенко Н. Б. Педагогічні умови організації сімейного дозвілля в сільських клубних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / КНУКіМ, Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2014. 229 с.
6. Белинь Т. І. Ковальський В. П., Особливості проектування центрів культури та дозвілля // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 2018. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fbtegp/all-fbtegp2018/paper/view/5006> (дата звернення: 18.10.2023).
7. Виховання життєвих перспектив старшокласників засобами соціокультурної діяльності у вільний від навчання час: Метод. посібник для вихователів, соціальних працівників та вчителів старших класів, студентів педагогічних навчальних закладів / Укл. О.Л.Чуланова. Кіровоград, 2000.
8. Гармаш І.І. У годину дозвілля. К., 1992. 157 с.
9. Гриньків А. Роль культурно-дозвіллевої діяльності у процесах соціалізації дитини // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. 2014. Вип. 33. С. 15-20.

10. Єсіна, Н. О., Стрельников, О. О. Поняття та сутність дозвіллевої діяльності як фактору всебічного розвитку особистості волонтера // Сучасне суспільство. 2017. № 2 (14), С. 63–70.

11. Донченко Н.П. Мистецтво гри:/Теорія і практика ігрової діяльності в умовах дозвілля: Навч. посібник. К.: ДАКККіМ, 1999. 176 с.

12. Діяльність будинків культури по задоволенню потреб територіальних громад: звіт за результатами дослідження. Кіровоград: Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ), 2010. 64 с.

13. Загадарчук Г. Соціально-педагогічні проблеми удосконалення культурнодозвіллевої діяльності в закладах культури України // Укр. культура. 2018. № 6.

14. Збірник матеріалів, рекомендацій і документів щодо виконання вимог Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» / Марія Тахтаулова (заг. ред.), Олександр Богуш, Сергій Бутко, Людмила Замай, Ігор Каретников, Богдан Короленко, Олена Охрімчук, Юрій Приходнюк, Володимир Тиліщак. Київ : «Смолоскип», 2023. 42 с.

15. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів IV Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 27 жовт. 2022 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2022. 588 с.

16. Методичні рекомендації по визначенню новітніх форм організації дозвілля та їх застосування в роботі. URL: <http://kluby.if.ua/blog/view/metodichni-rekomendatsiyi-po-viznachenniunovitnikhform-organizatsiyi-dozvillia-ta-yikh-zastosuvannia-v-roboti> (дата звернення: 17.11.2023).

17. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL : <https://mkip.gov.ua/content/covv.html> (дата звернення: 25.11.2023).

18. Нечипоренко Л. В. Функції будинку культури в соціокультурному середовищі сьогодення // *Культура України. Серія : Культурологія*. 2019. Вип. 64. С. 175-184.
19. Нагорний Ю.М. Особливості процесу соціалізації в сільських клубних закладах // *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2016. № 3(300). С. 303-311.
20. Клуби за інтересами: методичні поради бібліотекарю в організації творчих об'єднань користувачів // *Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих м. Києва*. Київ, 2014. 71 с.
21. Копієвська О. Р. Культуротворчий потенціал закладів культури в Україні // *Культурно-дозвілєва діяльність у сучасному світі : колективна монографія*. Київ : Ліра-К, 2017. С. 156–165.
22. Ковальчук, Т. А. (2011). Формування сучасного будинку культури на теренах України. Проблеми розвитку міського середовища, С. 5–6, 89–96.
23. Кравчук В. С. Значення культури у житті українця / Кравчук В. С., Кравчук М. С., Шведа Наталія Михайлівна // *Матеріали X I Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка: «Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку»*, 26 травня 2023 року. Т. : ФОП Паляниця В. А., 2023. С. 63–64.
24. Король С. В. Децентралізація як нова система управління // *Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи : матер. доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 16-17 лютого 2018 р.)*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 159- 162.
25. Культурний фронт – як сфера культури підтримує Україну під час війни / NV. URL: <https://life.nv.ua/ukr/lifestyle/kulturniy-front-yak-sfera-kulturi-pidtrimuye-ukrajinu-pidchas-viyuni-50279187.html>. (дата звернення 09.09.2023).

26. Лазаренко, В., Ломоносова, Н., Назаренко, Ю., Філіпчук, Л., & Хассай, Є. (2021). Умови праці у сфері культури та креативних індустрій. Cedos. К.: Аналітичний центр Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/doslidzhennia-umovy-pratsi-u-sferi-kultury-ta-kreatyvnykh-industrii.pdf>. (дата звернення 18.11.2023).

27. Стратегія розвитку культури. URL: <https://isc.lviv.ua/wp-content/uploads/2019/02/strategiya-rozvytku-kultury-2025.pdf> (дата звернення: 25.11.2023).

28. Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 21–22 червня 2022 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ : НАКККіМ, 2022. 195 с.

29. Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл. Київ: НІСД, 2019.

30. Поняття і значення культури в сучасному суспільстві. URL: <https://studies.in.ua/soc-ekzam/3260-ponyattya-znachennya-kulturi-v-suchasnomususplstv.html>. (дата звернення 1.12.2023).

31. Проблеми українських дітей. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ucap_children_012023.pdf (дата звернення: 17.09.2023).

32. Петрова, І. В. (2011). Культурно-дозвіллієві практики сучасної України: тенденції та пріоритети. *Культура і сучасність*, С. 1, 108–113.

33. Положення про клубний заклад. Міністерство культури України. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/mincult_old/uk/publish/article/89044;jsessionid=C26D8508EB649B989ED0FF75D699854A.app1 (дата звернення: 25.11.2023).

34. Пантя А. Соціокультурні потреби особистості та діяльність центрів культури та дозвілля // *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матеріали IV міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та*

магістрів, 3-4 лист. 2020 р. М во культ. України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККиМ, 2020. С. 125-126.

35. Петрова І. В. Культурно-дозвіллеві практики населення сучасної України: тенденції та пріоритети // *Культура і сучасність* : альманах. Київ : Міленіум, 2011. № 1. С. 108–112.

36. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. Київ : Кондор, 2008. 408 с.

37. Розвиваючи особисту культуру, ми будемо нову Україну | Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/3/7063611/>. (дата звернення 18.09.2023).

38. Садовенко С.М. Клубні заклади як важливий чинник становлення і розвитку культури регіонів України: функції та форми діяльності // *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. Київ : Міленіум, 2015. № 1. С. 42-50.

39. Ухач Л.І. Культурно-дозвіллева діяльність. Навчально-методичний посібник. Ч. І. Ужгород: 2007. 92 с.

40. Український державний інститут культурної спадщини. URL: https://www.spadshina.org.ua/?fbclid=IwAR1nB6JmnK95Wjw6TpcXprO8UuomShS45dDfWqHj91K_jZdqZv8hrK7pJVE (дата звернення: 25.11.2023).

41. Український центр культурних досліджень. URL : https://uccs.org.ua/?fbclid=IwAR1VkFpPHX01A_kYKGGFt7TVdn7E46IcyPgVu5w2-De8BBk4x75T-CG54SA (дата звернення: 25.11.2023).

42. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

43. Федіна Н.М., Ладонько Л.С. Шляхи розвитку закладів культури територіальних громад. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної

конференції (з міжнародною участю) «Мистецтво та освіта: новації і перспективи». м. Чернігів, НУЧК (8 грудня 2022 р.). С. 160-162;

44. Федіна Н.М., Ладонько Л.С. Виклики в діяльності закладів культури територіальних громад під час війни в Україні. Матеріали V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів «Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку» (23 листопада 2023 р.), Львівський національний університет імені Івана Франка.

45. Федулова Л. І. Культурна децентралізація як складова нової регіональної політики // Регіональна політика : історія, політико- правові засади, урбаністика, просторове планування, архітектура : зб. наук. праць : в 2 ч. Київ ; Тернопіль : Бескиди, 2019. Вип. 5, ч. 1 : П'ята міжнародна наук.-практ. конф., Київ, 2019. С. 110-114.

46. Цимбалюк Н. М. Дозвілля як фактор соціалізації сільської молоді // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2013. Вип. 30. С. 170-178.

47. Черниш М. О. Проблемне поле трансформацій сучасної культури в нових цивілізаційних умовах // Вісник КНАККіМ. 2020. № 4. С. 42-45.

48. ЮНЕСКО у дзеркалі досліджень молоді: сфера культури : збірник тез доповідей учасників I Міжнародної практичної конференції, м. Київ, 25 квітня 2023 року. Київ, 2023. 148 с.

49. Як розпочати дружбу між містом та селом? Про співробітництво міських та сільських територіальних громад: методичні рекомендації / А. Ткачук, О. Сергієнко, О. Лайко, Н. Наталенко. К. 2019. 43 с.

50. Яке значення має культура для нашого життя? | Українська правда. [URL:https://www.pravda.com.ua/columns/2015/03/23/7062428/](https://www.pravda.com.ua/columns/2015/03/23/7062428/). (дата звернення 1.12.2023).

51. Together united: науковці проти війни: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2022.

52. Antonenko, V. S. (2015). Interstate and regional military and ethno-religious conflicts as a limiting factor in the development of tourism. *Hostynnist, servis, turizm: dosvid, problemy, innovatsii: abstracts of reports of the 2nd International Scientific and Practical Conference, Kyiv, April 23, 2015, Vol. 2*, pp. 12–16. Kyiv National University of Culture and Fine Arts Publishing Center.

53. Donahoe, B., and Habeck, J. O. (2011). *Reconstructing the House of Culture: Community, Self, and the Makings of Culture in Beyond*. Oxford: Berghahn Books.

54. Eesti entsüklopeedia. 12. köide: Eesti A–Ü. (2013). A. Raukas (Peatoimetaja). Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus

55. Zavarika, H. M., Solodovnyk, A. V. (2019). The impact of the conflict period on the development of international tourism. *Heohrafiia ta turizm. V. 39. V. I. Vernadskyi National Library*. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gt_2017_39_5.pdf.

(дата звернення 8.11.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Стратегія розвитку Линовицької територіальної громади на 2021-2027 рр.

Стратегія дає відповіді на ключові питання, що стоять перед громадою: збереження її середовища, підвищення ступеня комфортності, формування безпечного простору для життя та ведення бізнесу, стимулювання громадянської та підприємницької активності, розвиток власних продуктивних сил, урізноманітнення їх форм, модернізація інфраструктури, розширення пропозиції робочих місць. Це перший довгостроковий план розвитку Линовицької територіальної громади. Отже, вона переходить від короткострокового планування розвитку до середньо- та довгострокового, що цілком відповідає як її інтересам, так і засадам державної регіональної політики.

В процесі розробки Стратегії взяли участь члени стратегічної робочої групи Линовицької територіальної громади (на різних етапах в цілому):

№	ІМ'Я учасника робочої групи	Посада
	<i>Голова робочої групи:</i>	
1.	Нестерко Віталій Іванович	Селищний голова
	<i>Правління робочої групи:</i>	
	Заступник голови робочої групи:	
2.	Олійник Наталія Миколаївна	секретар селищної ради
	Секретар робочої групи:	
3.	Сокол Оксана Володимирівна	спеціаліст із кадрового забезпечення апарату виконкому селищної ради
	Члени робочої групи:	
4.	Чабан Лариса Анатоліївна	секретар виконкому селищної ради
5.	Пилипенко Тетяна Анатоліївна	землевпорядник селищної ради
6.	Курза Ніна Єгорівна	начальник фінансового відділу селищної ради
7.	Хоміцький Сергій Іванович	начальник відділу ЖКГ селищної ради
8.	Тарасенко Микола Григорович	в.о. старости Новогребельського старостинського округу
9.	Шило Лариса Петрівна	в.о. старости Даньківського старостинського округу
10.	Бречка Галина Вікторівна	діловод Бубнівщинського старостинського округу
11.	Фалевич Людмила Вікторівна	начальник відділу освіти, культури, сім'ї, молоді та спорту Линовицької селищної ради
12.	Макеєнко Ірина Сергіївна	начальник ССД Линовицької селищної ради
13.	Сатишев Михайло Петрович	Головний лікар Линовицької АЗПСМ Линовицької селищної ради
14.	Шевченко Ірина Юріївна	директор Центру надання соціальних послуг Линовицької селищної ради
15.	Фесенко Аліна Анатоліївна	працівник селищної ради
16.	Лутаєнко Ірина Миколаївна	головний бухгалтер Линовицької селищної ради
17.	Оленченко Вадим Володимирович	Начальник Линовицького відділення ДП «Укрзалізниця»
18.	Лазоренко Людмила Володимирівна	депутат селищної ради
19.	Цегельник Роман Андрійович	депутат селищної ради
20.	Люшня Віктор Володимирович	депутат селищної ради
21.	Михайліченко Наталія	завідувач ДНЗ № 2 Линовицької селищної ради

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
	Анатоліївна	
22.	Євтешенко Оксана Миколаївна	завідувач ДНЗ «Веселка» Линовицької селищної ради

Склад робочої групи з розробки Стратегії Линовицької територіальної громади було затверджено розпорядженням селищного голови В.І. Нестерко від 2 березня 2020 р. № 38 «Про створення робочої групи з розроблення концепції стратегії розвитку Линовицької територіальної громади Прилуцького району Чернігівської області».

До роботи зі Стратегією залучалися представники зацікавлених сторін, а саме:

№	ПІБ	Посада
1.	Стельмах Марина Олександрівна	представник громадськості
2.	Свириденко Юлія Юріївна	представник громадськості
3.	Марченко Михайло Степанович	представник громадськості
4.	Кузьменко Євген Володимирович	представник громадськості

У зв'язку зі збільшенням територіальної громади (після виборів 25 жовтня 2020 р. до її складу увійшли ще дві сільські ради – Богданівська та Удайцівська) та необхідністю проведення стратегічної екологічної оцінки було ухвалено рішення продовжити роботу над стратегією. Розпорядженням селищного голови від 6 листопада 2020 р. № 126 була утворена робоча група у складі:

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
	<i>Голова робочої групи:</i>	
1	Нестерко Віталій Іванович	селищний голова
	<i>Члени робочої групи:</i>	
2	Олійник Наталія Миколаївна	секретар селищної ради
3	Сокол Оксана Володимирівна	працівник апарату виконкому селищної ради
4	Фесенко Аліна Анатоліївна	працівник апарату виконкому селищної ради
5	Пилипенко Тетяна Анатоліївна	землевпорядник селищної ради
6	Курза Ніна Єгорівна	начальник фінансового відділу селищної ради
7	Хоміцький Сергій Іванович	начальник відділу ЖКГ селищної ради
8	Пилипенко Тетяна Анатоліївна	землевпорядник селищної ради
9	Лазоренко Людмила Володимирівна	депутат селищної ради
10	Гринько Олена Іванівна	депутат селищної ради
11	Харченко Любов Миколаївна	працівник виконкому селищної ради
12	Лябах Анатолій Андрійович	Громадський активіст
13	Прозор Сергій Михайлович	директор ПАТ «Линовицький цукрокомбінат “Красний”»
14	Горошко Олена Миклаївна	місцевий підприємець
15	Комар Олег Володимирович	місцевий підприємець
16	Чабан Володимир Михайлович	Представник СТОВ «Цукровик»

Цього разу допомога територіальній громаді надавалася в рамках проекту «Розробка та сприяння запровадженню політики охорони навколишнього середовища Линовицької громади», що здійснювався Сіверським інститутом регіональних досліджень за підтримки МФ «Відродження» та Європейського Союзу (компонент – EU4USociety). Результатом роботи став допрацьований текст стратегії. Він зазнав змін переважно у частині, що пов'язана із захистом довкілля, а також супроводжувався стратегічною екологічною оцінкою та враховував нову конфігурацію територіальної громади.

Бюджет громади

Линовицька територіальна громада перейшла на прямі міжбюджетні відносини у січні 2018 р. й відтоді є громадою-донором. Весь цей час суми власних надходжень поступово збільшувалися (на 8 – 10%), ріст на майже 50% в 2021 р. пояснюється, насамперед, збільшенням громади приєднанням сільських рад та, в другу чергу, збільшенням розміру мінімальної зарплати, відповідно – обсягів ПДФО.

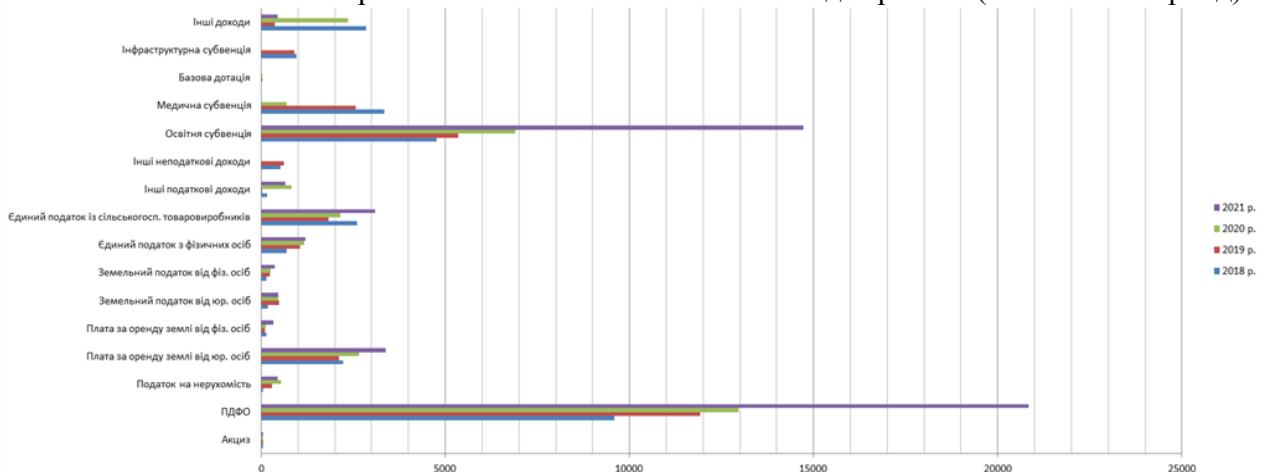
Власні надходження становлять більшу частину доходної частини бюджету – три роки поспіль вона тримається на рівні 67% – 68%, що є свідченням економічної та фінансової спроможності громади. Найменший відсоток (57,8%) у перший рік існування реформованої громади – свідчення більших розмірів державної допомоги на початку реформи місцевого самоврядування та її наступного згоратання. В цьому сенсі найпоказовіші дані 2019 р. – тоді ще існувала медична субвенція, але сума офіційних трансфертів до громади виявилася меншою за попередній період. Наступне їх зростання – це переважно збільшення розмірів освітньої субвенції.

Зазначимо також – новий механізм фінансування медицини через Національну службу охорони здоров'я не забезпечує весь обсяг необхідних коштів – фактично утримувати приміщення селищна рада має за рахунок власних надходжень, до того і повністю взяти на себе ФАПи, що не увійшли до мережі первинної ланки медицини. Одночасно громада також перебирає на себе витрати на надання соціальних послуг. Тобто видатки селищного бюджету на виконання зазначених функцій помітно збільшуються. Спостерігається небезпечна тенденція перекладання державою витрат на органи місцевого самоврядування базового рівня.

	2018	2019	2020	2021
Власні надходження	16,3	18,7	21,2	30,8
Офіційні трансферти з державного бюджету (включно з субвенцією на розвиток інфраструктури)	11,9	9,2	9,9	15,2
Сукупний дохід	28,2	27,9	31,1	46
Частка власних надходжень	57,8	67	68	67

Що це дійсно так засвідчують дані наступної таблиці. Чи не єдиним виключенням є збільшення обсягів інших трансфертів із державного бюджету в 2020 р. Але це цільові кошти – державна субвенція на соціально-економічний розвиток території, виділена для капітального ремонту приміщення селищної ради, в якому кілька років до того сталася пожежа. Тобто це кошти, що виділялися лише одного разу під конкретний проект.

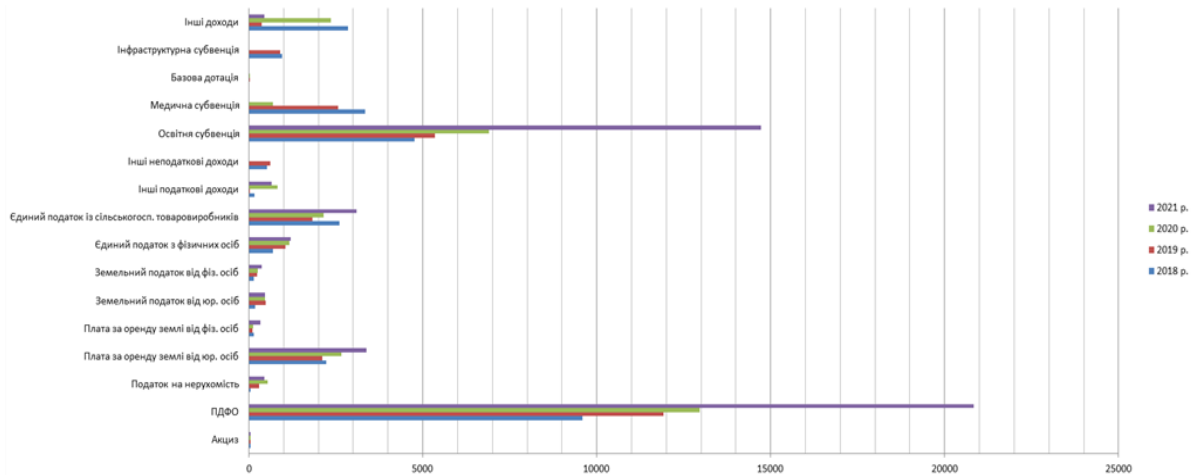
В цілому дані про доходну частину селищного бюджету за 2018–2020 рр., планові показники на 2021 р. можна по бачити на діаграмі (загальний фонд):

Щодо власних надходжень, принципів змін не відбувається – переважна їх частка формується за рахунок ПДФО, що зростає одночасно зі збільшенням заробітної плати та плати за земельні паї. Доля цього податку в обсязі власних надходжень коливається біля 60% доходної частини загального фонду. І цей показник є сталим. На другому місці – плата за землю (у всіх її видах) – біля 15%, на третьому – єдиний податок з сільгосптоваровиробників – біля 10%. Обсяг єдиного податків з ФОПів незначний, але й не найгірший – біля 5%. Після збільшення громади його частка навіть зменшилася – через меншу підприємницьку активність у селах. Привертає увагу мізерні обсяги одного з ключових податків місцевого самоврядування – на нерухомість, а саме – біля 1,5% з тенденцією до зменшення абсолютних та відносних показників. Податок на прибуток підприємств відсутній – через зупинення виробництв.

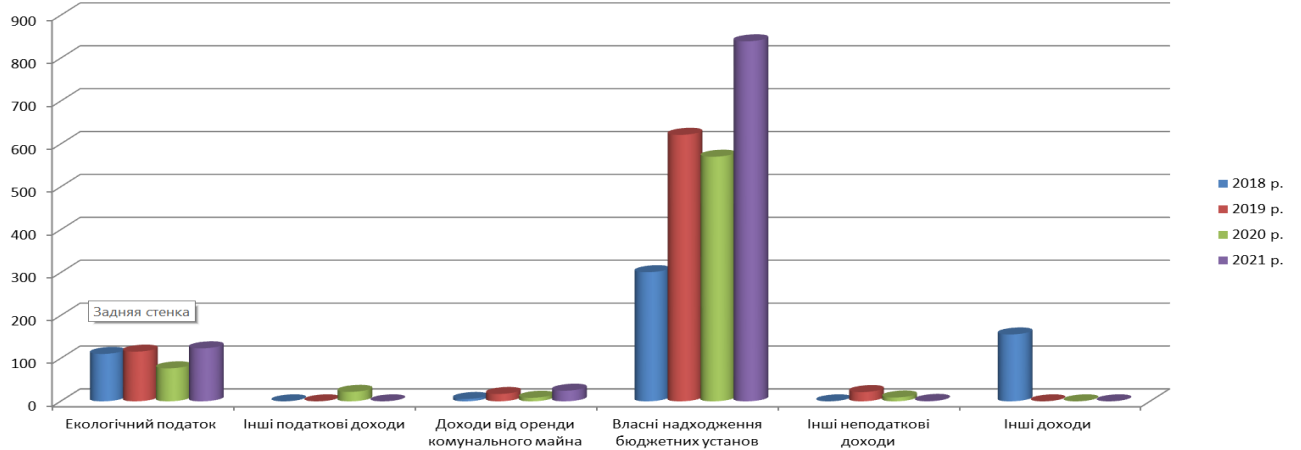
	2018	2019	2020	2021
Екологічний податок	110,59	115,9	76,92	123,6
Інші податкові доходи	0	0	22,13	0
Доходи від оренди комунального майна	5,53	17,2	8,33	24,8

	2018 р. тис. грн.	2019 р. тис. грн.	2020 р. тис. грн.	2021 р. тис. грн.
Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я	0	0,029	0,01	0
Разом дотації	0	0,029	0,01	0
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	4,8	5,4	6,9	14,719
Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	3,3	2,6	0,7	0
Разом субвенції	8,1	8,0	7,6	14,719
Інші трансферти з державного бюджету	0,9	1,2	2,3	0,442.3
ВСЬОГО	11,7	8,9	9,9	15,161.3
Власні надходження бюджетних установ	301,1	621,4	570,38	839,5
Інші неподаткові доходи	0	21,6	8,89	1
Інші доходи	155,96	0	0	0

Доходна частина спеціального фонду селищного бюджету відносно невелика: 573,18 тис. грн. в 2018 р., 776,1 – в 2019 р., 686,65 – в 2020 та 988,9 – в 2021 р. Складається він переважно з власних надходжень бюджетних установ (понад 80%) – тобто це платні послуги, які вони надають. Інша важлива складова (біля 10%) – екологічний податок.

Видатки громади в 2018–2020 рр. та планові 2021 рр. (в цілому за загальним фондом) відображені в наступній діаграмі:

Витратна частина бюджету Линовицької територіальної громади переважно соціальна. Найбільша стаття видатків – середня освіта. Причому вона постійно зростає – від 22% в 2018 через 32% – 33% в 2019 та 2020 р. до 48% в 2021 р. До цього ще треба додати біля 10% витрат на дитячі садочки. Тобто драматичні зміни в фінансуванні галузі відбулися після збільшення громади – доти витрати виглядали помірними. Нинішня ситуація незвична для громади, це виклик, що вимагатиме перегляду освітньої мережі.

На другому місці – видатки на утримання органів місцевого самоврядування, або ж адміністративні. Їхня частка у витратній частині бюджету змінювалася так:

2018	2019	2021	2021
15,2%	19,7%	21,2%	16,8%

Тобто після кількох років росту частка адміністративних видатків майже повернулася до рівня часу її створення та відповідає рекомендованим Мінрегіонам показникам.

Привертає увагу великий ріст видатків, що спрямовуються на соціальний захист населення: з 1% в 2018 р. вони зросли до майже 11% в 2021 р.

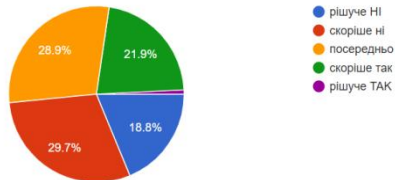
Видатки на культуру коливаються в межах 3,3% – 3,7% з тенденцією до незначного росту.

Майже те саме стосується житлово-комунального господарства та благоустрою – в 2021 р. вони дещо збільшилися та становлять 4,1% витратної частини бюджету.

Інші показники незначні. Гроші на оздоровлення та відпочинок дітей, музичні колективи та ансамблі, мистецькі заходи, спортивні організації, реалізацію заходів щодо інвестиційного розвитку території, заходи з землеустрою, охорону та раціональне

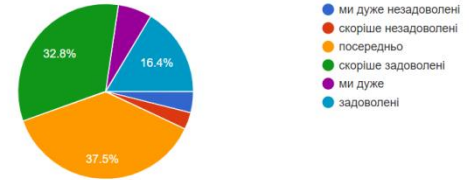
2. Якби б у вас була така можливість, чи хотіли б Ви кудись ПЕРЕЇХАТИ – проживати в іншому місці, поза нашою об'єднаною громадою?

128 responses

1. Загалом наскільки Ви задоволені чи незадоволені тим, що ПРОЖИВАЄТЕ В НАШІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ГРОМАДІ?

128 responses

використання навколишнього середовища, утилізацію відходів із загального фонду бюджету селищної ради не виділялися. Щоправда, деякі з цих видатків здійснювалися за рахунок спеціального фонду. Скажімо, видатки на «реалізацію заходів щодо інвестиційного розвитку території» здійснювалися виключно за рахунок спеціального фонду. Але це, фактично, державні трансферти. Щодо інших статей видатків зі спеціального фонду вони були такими:

	2018	2019	2020
Дитячі садочки	593,9	124,6	93,2
Органи місцевого самоврядування	227,1	40,9	
Середні школи	311,8	822,7	628,7
Інші видатки на соц. захист населення	49,1	73,6	188,2
Спортивні організації	254,8	190	7,3
ЖКГ (включно з благоустроєм)			561,9
Охорона та раціональне використання природних ресурсів	41,5	20	79
Проведення заходів із землеустрою	1092,6	1988,2	1988,8

Тобто, за спеціальним фондом фінансувалися видатки на охорону навколишнього середовища (вочевидь, за рахунок екологічного податку), проведення заходів із землеустрою, спортивні організації. Втім, більшість видатків тут так само за гуманітарно-соціальною сферою, насамперед, школами. Тобто, за рахунок спеціального фонду, соціальна складова бюджету лише посилюється, хоча він закладався як такий, де концентруються гроші на розвиток.

Навіть за умови відносно високих доходів (що засвідчує реверсна дотація), власних надходжень Линовицької селищної ради вистачає переважно на здійснення покладених на неї функцій та утримання наявної інфраструктурної мережі, насамперед, гуманітарно-соціальної. Зазначена обставина накладається на прагнення держави до фактичної передачі повноважень на базовий рівень у межах існуючих доходів. Це означає, що питання збільшення власних надходжень, залучення зовнішніх, оптимізація видатків, їх часткова переорієнтація на розвиток території – нагальна необхідність.

2. Результати соціологічного дослідження

Протягом березня – квітня 2020 р. в Линовицькій громаді проходило соціологічне дослідження умов життя та якості послуг, що надаються, – шляхом подвійного обходу мешканців громади. Анкети (розробник – Фондація розвитку місцевої демократії – FRDL), заповнювалися особисто, від домогосподарства в паперовій формі чи за допомогою google-форми. При цьому організатори опитування намагалися дотримуватися пропорційності кількості анкет та населення в адміністративному центрі громади та старостинських округах – для об'єктивного збору даних. Крок відбору не визначався, було заповнено 128 анкет. Йдеться, переважно, про респондентів працездатного віку з високим

рівнем освіти, більшість – наймані працівники, переважна більшість – домовласники. Дослідження не є репрезентативним, тому отримані дані не можна поширювати на все населення громади. Водночас респонденти – представники тих соціальних прошарків та вікових груп, що тепер є основним рушієм розвитку громади.

Понад половина респондентів, 55%, більше чи менше, але задоволена фактом свого проживання в Линовицькій територіальній громаді, що є дуже високим показником для Чернігівської області та України. Такі настрої, в цілому, підтверджуються відповідями на наступне питання – 48,6%. Але все ж таки на 6,4% зменшує чисельність оптимістів. Тим не менше налаштованих на виїзд лише 23%.

45,6% опитаних мешканців громади позитивно ставляться до її створення, трохи більше третини (35,2%) – посередньо, погано лише 10%, але майже 9% ухилилися від відповіді (як правило більшість у таких випадках налаштована негативна, але не хоче про це говорити прямо).

Майже половина респондентів вважають свою громаду середньою за статками – тобто ні багатую, ні бідною. До багатих громаду віднесли 12,5% опитаних, бідних – 11%, 27,3% ухилилися від відповіді.

Рівно половина опитаних мешканців громади цікавиться чи дуже цікавиться тим, що відбувається на її теренах. 43% ставиться до цього посередньо. Таких, що взагалі не цікавляться не знайшлося, 7% скоріше не цікавляться.

Такі високі показники підтверджуються та конкретизуються наступними питаннями. Так протягом трьох місяців 43,8% респондентів шукали інформацією на офіційній веб-сторінці Линовицької селищної ради місцевих ЗМІ – 32,1%.

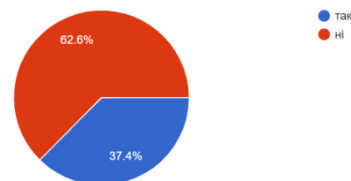
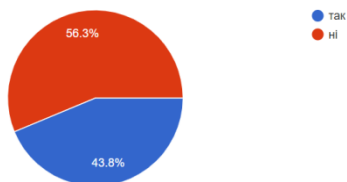
6. Чи упродовж останніх трьох місяців комусь із членів вашої сім'ї доводилося:

- розмовляти з місцевим депутатом про якусь справу, яка стосується громади

107 responses

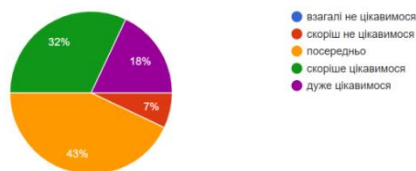
- шукати інформацію на Інтернет - сторінці ради об'єднаної громади

112 responses

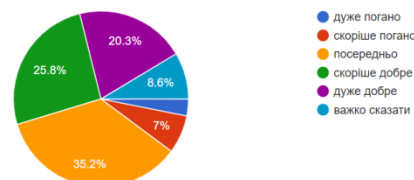
5. Чи цікавитьесь Ви тим, що відбувається на території нашої об'єднаної ГРОМАДИ?

128 responses

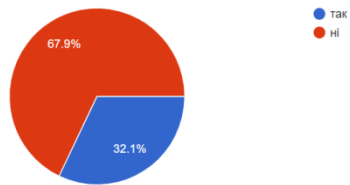
3. Як загалом Ви оцінюєте факт створення нашої об'єднаної громади?

128 responses

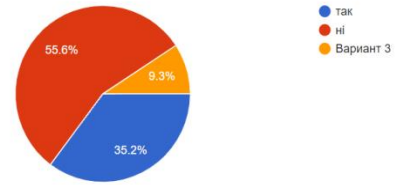
- шукати інформацію у місцевих ЗМІ (преса, радіо, телебачення)

109 responses

- знайомитися з планами, рішеннями, протоколами чи іншими документами громади

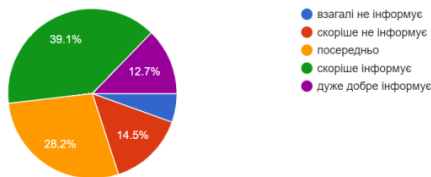
108 responses

Розділ 3

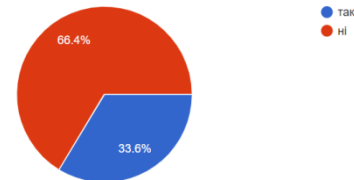
7. На Вашу думку, влада об'єднаної громади ІНФОРМУЄ чи НЕ ІНФОРМУЄ мешканців про свою діяльність?

110 responses

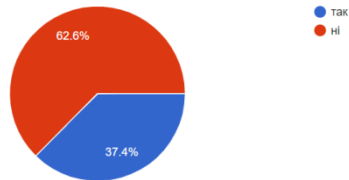
- брати участь у зборах з представниками місцевого самоврядування

107 responses

- розмовляти з місцевим депутатом про якусь справу, яка стосується громади

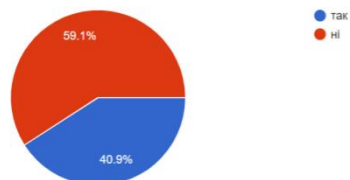
107 responses

Але найкращий спосіб – це спілкування з сусідами чи іншими особами про справи громади. Ним скористалися 52,3% респондентів. З власним депутатом протягом трьох місяців зустрічалися 37,4% опитаних мешканців громади, 33,6% брати участь у зборах з представниками місцевого самоврядування, 35,2% знайомилися з планами, рішеннями, протоколами чи іншими документами громади, 40,9% шукали інформацію про заходи, організовані владою громади. Тобто особисті зустрічі та електронні засоби комунікації найбільш ефективні. Щоправда є інша сторона відповідей на зазначені питання – більшість мешканців громади не проявляє активності щодо пошуку інформації про діяльність громади, є її пасивним споживачем.

- шукати інформацію про заходи, організовані владою громади

110 responses

10. Просимо зазначити, чи на Вашу думку ВЛАДА ОБ'ЄДНАНОЇ ГРОМАДИ в цілому:

110 responses

Майже 52% респондентів вважає, що скоріше чи добре інформує мешканців громади про свою діяльність. Думки «посередньо» зібрала 28,2% прихильників, 18,2% – прихильників негативної точки зору.

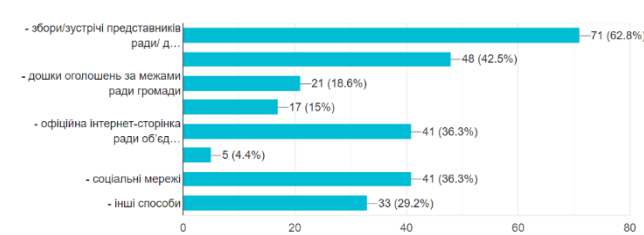
Найзручнішим способом інформування мешканців про діяльність органів влади об'єднаної громади респонденти збори (зустрічі) депутатів із мешканцями громади. На другому місці дошка оголошень у селищній раді – 42,5%, абсолютно однакові показники, 36,3%, отримали офіційна веб-сторінка селищної ради та соціальні мережі.

Реальна ступінь залучення мешканців громади до управління нею незначна – лише 26,4% опитаних мешканців громади вважають, що вони мають реальний вплив на рішення, які ухвалює селищна рада. На думку 44,5% такий вплив посередній, 29,1% вважають, що його взагалі немає.

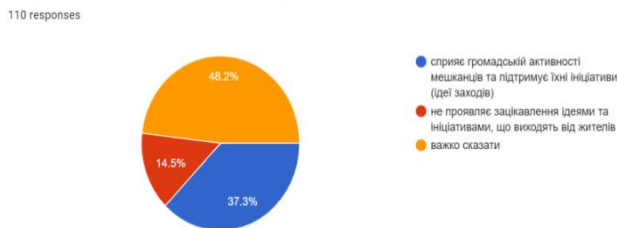
Майже половина, 48,2% респондентів, не змогла визначитися чи влада громади сприяє громадській активності мешканців та підтримує їх ініціативи. Меншість, 37,3%, вважає, що сприяє, протилежної думки – 14,5%.

Третина опитаних учасників чули про діяльність якоїсь громадської організації на теренах громади, відповідно дві третини – ні. Приблизно у п'ятої частини, 21,1%, хтось із членів родини так чи інакше брав участь у

8. Який з нижче перелічених способів інформування мешканців про діяльність органів влади об'єднаної громади Ви вважаєте найзручнішим (найкращим) для мешканців? (На це питання можна зазначити кілька відповідей)

10. Просимо зазначити, чи на Вашу думку ВЛАДА ОБ'ЄДНАНОЇ ГРОМАДИ в цілому:

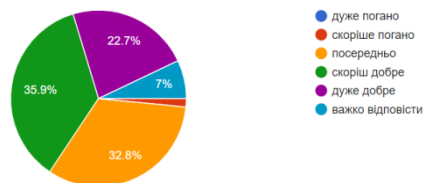
більше чверті опитаних (26,6%) позитивно оцінили співпрацю селищної ради та

11. Чи чули Ви про діяльність якоїсь громадської організації на території об'єднаної громади?

105 responses

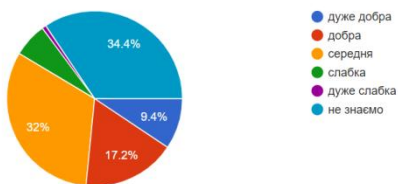
18. Як загалом Ви оцінюєте діяльність об'єднаної громади у контексті послуг, що надаються мешканцям структурами місцевого самоврядування?

128 responses

13. Як в ціл організаціями? Чи ця співпраця:

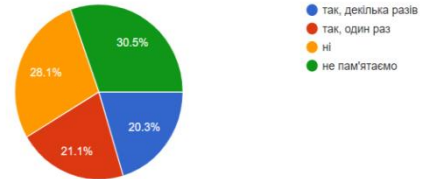
128 responses

опитаних мешканців громади, при цьому майже третина (30,5%) не пам'ятає, а 28,1% не контактували. Респонденти в стримано позитивно оцінюють роботу службовців селищної

14. Чи упродовж останнього року хтось із членів сім'ї вирішував якісь питання у раді об'єднаної громади?

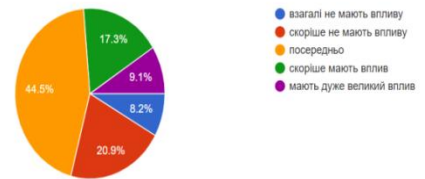
128 responses

діяльності громадської організації (за їхнім твердженням), а в майже 40% ця інформація стосувалася активностей на теренах громади. Водночас лише трохи

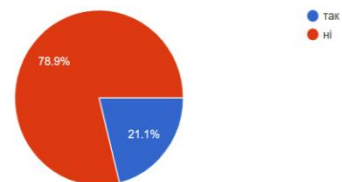
9. Чи, на Вашу думку, жителі нашої об'єднаної громади мають РЕАЛЬНИЙ ВПЛИВ на важливі рішення, що приймаються ОРГАНОМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, чи вони позбавлені такого впливу?

110 responses

12. Чи хтось із членів вашої сім'ї БЕРЕ УЧАСТЬ у роботі якоїсь громадської організації?

109 responses

громадських організацій, лише 7,1% – негативно. Найбільше, 34,4% нічого про це не знають, 32% відповідей «посередньо».

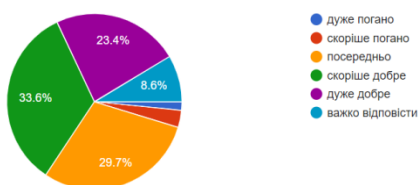
Наступний блок питань стосувався безпосередньо оцінки якості здійснення управління в громаді. П'ята частина опитаних або члени їх родин упродовж останнього року вирішували якісь питання у раді об'єднаної громади, на відсоток більше таке відбувалося лише один раз протягом року. Отже, за власними справами з селищною радою контактувало 41,13%

ради – 52,4% відповідей «скоріше» та «дуже високо». 44,5% – «посередньо», при цьому негативні оцінки майже відсутні (лише двоє респондентів заявили, що службовці «нечемні»). В цілому 58,5% опитаних мешканців громади «скоріше добре» та «дуже добре» оцінили діяльність об'єднаної громади у контексті послуг, що надаються мешканцям структурами селищної ради. «Посередньо» вважають 32,6%, 7% не змогли відповісти. І знову два респондента виставили оцінку «скоріше погано» (1,6%).

Далі – питання що стосуються стану природного середовища. Абсолютна більшість, 53,1% оцінили його як посередній, 23,4% як поганий, «добре» – 17,8%, а 6,3% нічого не змогли відповісти. У всіх наступних питаннях також переважає відповідь «посередньо»: 56,3% стосовно чистоти рік, озер, водойм, 63,3% – повітря, 48,8% – питної води, 52% – наявності природи в оточенні людини.

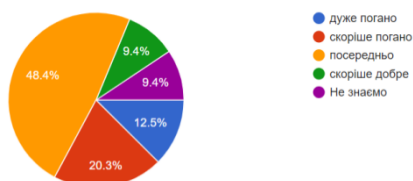
15. Як Ви оцінюєте адміністративні послуги, що надаються владою нашої об'єднаної громади?

128 responses

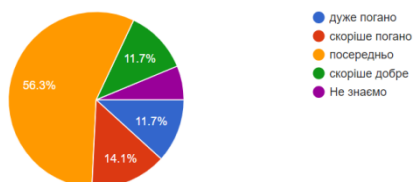
- якість ПИТНОЇ ВОДИ (у тому числі смак, запах, чистота)

128 responses

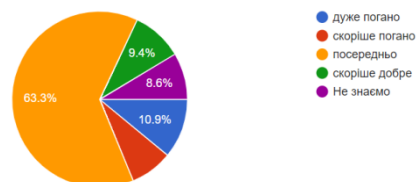
- чистоту річок, озер, водойм

128 responses

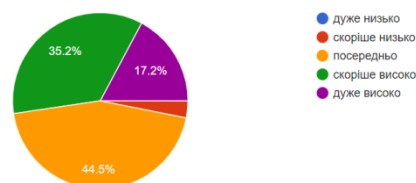
- чистоту ПОВІТРЯ

128 responses

16. Як загалом Ви оцінюєте РОБОТУ службовців, які працюють у раді об'єднаної громади? (службовці – це працівники ради за винятком влади громади – тобто голови і депутатів ради громади)

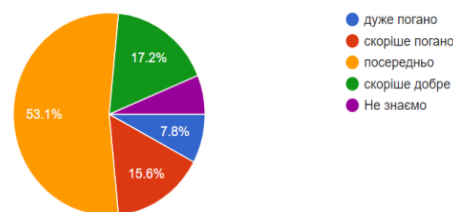
128 responses

19. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ГРОМАДІ:

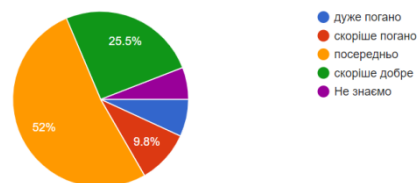
- чистоту НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

128 responses

- наявність ПРИРОДИ в оточенні людини (парки, зелені зони та ін.)

102 responses

Частка відповідей не знаю коливається від 6% до 9%, інші розподіляються між негативними та позитивними оцінками. Позитивних найбільше щодо наявності природи в оточенні людини – 25,6%, щодо питної води та повітря – по 9,4%, а водойм – 11,3%. Тобто з точки зору громадської думки ця тема – проблемна. Причому найбільше – стосовно питної води (32,8% критичних відповідей). Менше водойм – 25,8%, повітря – 18,7%, наявності природи в оточенні людини – 16,7%.

В цілому, варто звернути увагу на таке:

Щонайменше половина опитаних мешканців громади ставляться до неї без інтересу (або без помітного інтересу). Тому необхідні завдання, спрямовані на збільшення їхньої зацікавленості.

Необхідно урізноманітнити засоби інформування мешканців громади про діяльність селищної ради, адже більшість схильна лише до пасивного сприйняття. Дуже перспективним в цьому сенсі є урізноманітнення форм особистих зустрічей та подачі інформації в Інтернеті.

Серед мешканців громади є незадоволений попит на організовану громадську діяльність, чому має сприяти селищна рада.

Необхідно звернути увагу на інтенсифікацію контактів мешканців громади та селищної ради (комунікативна складова).

Стан природного середовища викликає занепокоєння, а насамперед –якість питної води та водойм.

Відчутний брак відчуття присутності природи в оточенні людини, що дивно для сільської місцевості.

Сценарії розвитку Линовицької громади

Линовицька територіальна громада перейшла на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з 3 січня 2018 р. Тобто ця дата є точкою відліку її існування як соціально-економічної цілісності, а не лише з точки зору правової чи адміністративної. Після виборів 25 жовтня 2020 р. до її складу увійшли ще дві сільські ради – Богданівська та Удайцівська.

На жаль, досі більшість статистичних даних є приблизними або ж розрахунковими через відсутність у державній статистиці такої одиниці обліку, як територіальна громада. Тому повноцінне формування сценаріїв із точки зору впливу внутрішніх факторів розвитку ускладнено. До цього питання варто повернутися після виконання першого Плану заходів із реалізації Стратегії. Поки що наведені елементи відображають, насамперед, вплив на громаду зовнішніх факторів. Хоча не лише.

Основними сценаріями розвитку є інерційний (песимістичний) та модернізаційний (реалістичний).

Інерційний сценарій розвитку

Інерційний сценарій базується на припущеннях, що баланс внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на громаду, як суспільне та соціально-економічне явище, залишається незмінним, система змінюється за попереднім алгоритмом, тобто за інерцією. В цілому, суспільний, соціально-економічний стан країни та регіону є або нейтральним, або таким, що не сприяє розвитку громади.

Базові припущення інерційного сценарію (національний рівень):

- латентний військовий конфлікт на сході України триває, спроби його завершення не дають вагомих результатів, але широкомасштабних військових дій немає;
- російські війська й надалі перебувають у прикордонних областях Росії та Білорусі, але далі демонстрації сили справа не йде;
- пандемія коронавірусу триває до осені 2021 р., однак Україні вдається уникнути значних людських втрат;
- уряду вдається вчасно ухвалити зміни до перспективних планів формування територій спроможних громад та провести чергові вибори на новій адміністративно-територіальній основі;
- держава Україна уникає дефолту, отримує підтримку міжнародних фінансових інституцій, що дозволяє втримати помірні розміри інфляції (до 15% річної);
- водночас зовнішньоторговельне сальдо України залишається від'ємним на тлі постійних проблем із отриманням чергового траншу кредиту від МВФ та інших міжнародних донорів, відповідно фінансовий стан держави – постійно загрозливий;
- в 2021 р. ВВП України незначно (2 – 3%) зросте, надолуживши падіння попереднього року;
- негаразди в економіці призводять до зростання протестних настроїв у суспільстві;
- через пандемію коронавірусу до літа 2021 р. ЄС обмежуватиме доступ на свою територію, таким чином значна частина українських заробітчан вимушена шукати роботу на батьківщині, що збільшує безробіття, але водночас сприяє підвищенню конкуренції на ринку робочої сили;
- продовжується міжнародний тиск на державу України від її союзників, що стимулює запровадження нових регуляторних актів, які спрямовані на зменшення рівня корупції та покращення умови ведення бізнесу; втім відбувається це все вкрай повільно;

- зменшується частка коштів, що виділяються для ДФРР, зростають політичні впливи використання ресурсів, що спрямовують на проекти регіонального розвитку;
- Україна отримує лише частину з запланованої допомоги Європейського Союзу через постійні зриви у виконанні або неякісне виконання власних зобов'язань щодо реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- в Україні тривають процеси повільного переформатування серед православних церков, що діють на її теренах, але суспільних заворушень при цьому не відбувається;
- через непрозорість більшості процедур привабливість України для інвесторів із розвинутих країн залишається доволі низькою, водночас зростає інтерес третіх країн (наприклад, Туреччини, Китаю, інших азійських економік), що активно розвиваються та виявляються більш адаптованими до українських умов;
- монетизацію пільг та субсидій проводиться формально, що не дає очікуваного ефекту – впорядкування використання бюджетних коштів та подолання в суспільстві паразитичних настроїв,;
- в цілому в країні зберігається динамічний баланс серед різних політичних сил та суспільних настроїв що постійно змінюється на користь тієї чи іншої задіяної сторони; це створює доволі неспокійне суспільне тіло, але країна уникає значних потрясінь.

Базові припущення інерційного сценарію – місцевий рівень:

- до середини 2021 р., в основному, питання, пов'язані з переходом до нового адміністративно-територіального устрою на базовому та субрегіональному рівні, будуть розв'язані;
- ідентичність громади формуватиметься повільно, головним критерієм самоідентифікації надалі залишатиметься населений пункт, старостинський округ – тобто місце проживання мешканця громади;
- помітна частина колишніх заробітчани шукатиме роботи на її теренах;
- туризм та рекреація знаходитимуться в стані стагнації – з огляду на несприятливі зовнішні обставини;
- рівень сервісу на теренах громади поступово покращуватиметься;
- триватимуть проблеми зі зниженням рівня води в ставках та їхнім замуленням, а також скидами відходів виробництва з цукрового заводу;
- випускники навчальних закладів, що розташовані на теренах громади, переважно залишатимуть громаду;
- банківські послуги на теренах громади, як в попередні роки, майже не надаватимуться;
- триватиме концентрація виробництва в руках кількох крупних товаровиробників;
- дрібні товаровиробники сільськогосподарської продукції не зможуть модернізувати своє господарство фрагментарно, воно матиме переважно традиційний характер;
- ресурси громади розподілятимуться, як правило, на короткотермінові потреби соціального характеру, проектів із економічним ефектом не буде, а довгострокове планування існуватиме формально;
- наявна структура економіки не зазнає принципових змін, вона спиратиметься на сільське господарство та переробку (цукор);
- більшість коштів державного бюджету, що спрямовуються на розвиток, надалі розподілятимуться не через конкурси, а в «ручному режимі» – через субвенцію на соціально-економічний розвиток, громада зможе отримати незначну частину цього фінансування;

- інвестори не проявлятимуть інтерес до розвитку свого бізнесу на теренах громади;
- через брак досвіду та навиків громада не зможе залучити значних коштів міжнародної технічної допомоги;
- наявна структура комунальних організацій соціальної та гуманітарної сфер у цілому зберігатиметься;
- рівень надання адміністративних послуг покращиться – за рахунок ЦНАПу;
- якість зв'язку (мобільний, Інтернет) змін не зазнає;
- рівень громадянської активності мешканців громади залишатиметься на низькому рівні;
- рівень підприємницької активності не зміниться, надходження від такого роду діяльності незначно зростуть, але й надалі місцеві підприємці масово уникатимуть сплати податків, акцизів, а також паразитуватимуть на державних програмах соціальної допомоги.

Результат інерційного сценарію:

- ✓ деструктивні демографічні процеси триватимуть, але чисельність населення громади дещо компенсуватиметься за рахунок заробітчан;
- ✓ громада відчуватиме брак галузевих фахівців, що зростатиме;
- ✓ більшість мешканців громади майже не впливатимуть на ухвалення її управлінських рішень, що не сприятиме росту довіри до влади;
- ✓ дрібні товаровиробники поступово витіснятимуться з ринку, рівень їх доходів впаде;
- ✓ підприємницька активність мешканців громади залишатимуться на низькому рівні, а наявна відбуватиметься переважно нелегально;
- ✓ погіршуватиметься загальний стан природного середовища, зокрема – ставків;
- ✓ розвиток аграрної сфери залишатиметься динамічним, але це мало впливатиме на добробут місцевих мешканців, адже майже не супроводжуватиметься збільшенням крупними товаровиробниками чисельності робочих місць;
- ✓ крупні агропідприємства надалі безконтрольно використовуватимуть хімікати для обробки полів, що негативно впливатиме на стан природного середовища та здоров'я населення;
- ✓ значних інфраструктурних проєктів на теренах громади не відбуватиметься, обмежуючись локальними покращеннями.

Модернізаційний сценарій розвитку

Модернізаційний сценарій розвитку базується на припущеннях, формування дуже сприятливих зовнішніх (міжнародних, національних) та внутрішніх (в громаді) факторів впливу. Тобто громада максимально скористається можливостями стрімкого розвитку країни.

Базові припущення модернізаційного сценарію (національний та регіональний рівень):

- держава Україна ухвалює та запроваджує рішення, в результаті реалізації яких долається системна корупція, її обсяги суттєво також зменшаться на оперативному рівні, що позитивно впливає на рівень податкових надходжень та ефективність використання бюджетних коштів;
- державі Україна вдається швидко адаптуватися до управління територіями за умов нового адміністративно-територіального устрою;
- результати місцевих виборів 2020 р. сприяють закріпленню результатів реформи;
- попри триваючу пандемію коронавірусу Україні вдається адаптуватися до умов що змінилися, уникнути нового піку захворювань до масової вакцинації громадян, отже – й значних людських втрат;

- на світових ринках ціни на енергоносії та промислові товари стабілізуються на відносно невисокому рівні, водночас зростають ціни на сільськогосподарські товари;
- в Україні вдасться налагодити систему внутрішньої сертифікації, насамперед, сільськогосподарських товарів, що спростить вихід товаровиробників на ринок ЄС та третіх країн;
- економіка України, після серйозного (5 – 7%) падіння у 2020 р., демонструє стійке зростання;
- стрімко поширюється практика надання державою та органами місцевого самоврядування послуг, насамперед – адміністративних, за допомогою інформаційних технологій, рівень відповідних знань, вмінь та навичок громадян зростає адекватними темпами;
- збільшується осілість громадян України, вони значно менше відвідують інші держави та регіони власної, водночас зростає їх потяг до спілкування в громадських місцях;
- суттєво зростає використання електронних засобів для комунікацій між громадянами, зокрема – ділових відносин, в тому числі – практика роботи вдома, а не в офісі;
- держава Україна налагоджує конструктивну співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, що дозволить втримати курс гривні та показники інфляції в межах, що передбачені державним бюджетом;
- Україна вчасно та в повному обсязі виконуватиме свої зобов'язання перед партнерами (насамперед, ЄС та США), що призведе до збільшення обсягів фінансової допомоги;
- кошти, що спрямовуються на регіональний економічний розвиток, розподілятимуться прозоро, на конкурсних засадах, через ДФРР та інші державні програми;
- дедалі зростає економічний ефект від децентралізації та поживлення місцевої економічної активності, що позитивно вплине на рівень життя в країні в цілому;
- більшість українських заробітчанин, що повернулися з країн ЄС, знаходять собі гідну роботу на батьківщині або ж засновують власний бізнес, відтворюючи в Україні нову виробничу культуру та ділових взаємин;
- на сході України триватиме латентний конфлікт, процес реінтеграції окупованих територій відбувається невизначено довгий термін; це зменшить видатки державного бюджету та, водночас, не вимагає значних капіталовкладень зі сторони України до понівечених територій;
- українській державі вдасться монетизувати пільги та навести лад у наданні соціальної допомоги, що дозволить перерозподілити наявні ресурси та використовувати їх ефективніше;
- українська держава зможе забезпечити належний контроль державного кордону та захист внутрішнього ринку від контрабанди;
- Чернігівська область демонструватиме темпи розвитку, що випереджатимуть середньоукраїнські показники та привертатимуть додатковий інтерес потенційних інвесторів.

Базові припущення модернізаційного сценарію – місцевий рівень:

- територіальна громада існувати в рамках, передбачених затвердженим урядом Перспективним планом;
- доволі швидко вдасться сформувати локальну ідентичність оновленої громади як територіальної спільноти зі спільними інтересами;

- громада інвентаризує всі свої наявні ресурси, запровадить довгострокове планування та зможе ними ефективно управляти;
- громада перегляне підходи до бюджетування на користь проєктів, що сприяють економічному розвитку, зокрема – підтримці мікро- та малого бізнесу;
- громаді вдасться залучити та втримати всіх необхідних кваліфікованих галузевих фахівців;
- громаді вдасться налагодити системну роботу з підтримки мікро- та малого бізнесу, фермерства, збільшиться їх рівень довіри до влади;
- громаді вдасться привернути до них увагу зовнішнього світу до своїх туристичних потенціалів;
- громада запроваджуватиме та розвиватиме різноманітні форми підтримки діяльності громадських організацій;
- громада сформує достатню інституційну спроможність аби постійно залучати значні зовнішні джерела фінансування – на конкурсних засадах;
- значну увагу громада приділятиме охороні навколишнього середовища, насамперед, збереженню каскаду ставків та утилізації побутових відходів;
- значних позитивних змін зазнає спортивна інфраструктура, організація масового спорту в цілому, виникнуть та працюватимуть добровільні спортивні об'єднання;
- рівень роботи обслуговування в ЦНАПі та кількість послуг, що там надаються, не поступатимуться містам обласного значення;
- громада збільшить чисельність соціальних та комунальних послуг що надаються, розширить їх географію та підвищить якість, зокрема – питної води;
- малі сільськогосподарські товаровиробники зможуть об'єднатися в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, налагодити сертифікацію своєї продукції та формування товарних партій;
- будуть розроблені та поширені інвестиційні пропозиції громади;
- заклади соціальної та гуманітарної сфери будуть оптимізовані та модернізовані, їхня діяльність частково перепрофільована – відповідно до поточних потреб та наявних викликів;
- довіра між людьми стане визначальною для ділового клімату в громаді.

Результат модернізаційного сценарію:

- ✓ Линовицька громада стане легко впізнаваною для зовнішнього світу;
- ✓ активізується інтерес інвесторів до громади (нові підприємства);
- ✓ збільшиться громадянська активність мешканців громади, вони разом відстоюють її інтереси та саме існування територіальної громади – через місцеві ініціативи, громадські організації та інші форми;
- ✓ зменшиться «тінізація» економіки, позавиться легальна активність мікро та малого бізнесу, збільшаться податкові надходження від них до бюджету громади від підприємців, що дозволить диверсифікувати його джерела;
- ✓ підвищиться рівень сервісу, зокрема туристичного;
- ✓ покращиться благоустрій населених пунктів, а парки ім. Т.Шевченка та Жевхівщина перетворяться на улюблене місце відпочинку мешканців громади та її туристичну принаду;
- ✓ сфера рекреації принесе суттєві надходження до бюджету громади;
- ✓ суттєво зросте рівень використання та володіння інформаційними технологіями;
- ✓ суттєво зросте рівень доходів населення, як наслідок – надходження до місцевого бюджету;
- ✓ дрібним товаровиробникам вдається відстоювати своє місце на ринку продовольчих товарів, що призведе до зростання зайнятості та доходів місцевого населення;

- ✓ кожного року громада залучатиме значні зовнішні ресурси для свого розвитку – як з державного бюджету України, так і міжнародної технічної допомоги;
- ✓ нові ресурсні можливості дозволяють громаді значно покращити стан своєї інфраструктури (зокрема, доріг) та рівень послуг, що надаються;
- ✓ спорт стане модним, одночасно зміцниться рівень здоров'я мешканців громади та зменшиться рівень злочинності;
- ✓ громада покращить екологічну ситуацію;
- ✓ відсоток коштів, що спрямовується на проекти з економічним ефектом – збільшиться.

